

ЗМІСТ

1. Задачі зустрічі	3
2. Програма	4
3. Концептуальні основи законодавства України про медіацію (версія для експертного обговорення)	5
4. Перелік учасників робочих зустрічей учасників робочих зустрічей – співавторів консолідованого тексту законопроекту з медіації.	13
5. Проект закону України «Про медіацію» (пропозиція консолідованого тексту до другого читання)	15
6. Деякі непогоджені додаткові пропозиції до обговорення.	25
7. Матеріали з пілотного українсько-канадського проекту – зміни до КАС України.	26
8. Проект цивільного процесуального кодексу України (витяг), що розробляється Радою з питань судової реформи.	36
9. Проект господарського процесуального кодексу України (витяг), що розробляється Радою з питань судової реформи.	39
10. Проект закону України «про внесення змін до закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».....	41
11. Зведена таблиця результатів пілотних проектів з впровадження медіації у судах.	42

ЗАДАЧІ ЗУСТРІЧІ

1. Ознайомити учасників зустрічі із результатами проекту “Сприяння практичному запровадженню медіації в Україні та налагодженню взаємодії з судовою системою” Національної асоціації медіаторів України, підтриманого в рамках проекту “Справедливе правосуддя”.
2. Познайомити членів Ради з питань судової реформи та інших учасників зустрічі із поточним станом розгляду законопроектів про медіацію у Верховній Раді України, а також із різними моделями поєднання медіації та судочинства та з результатами модельних проектів по впровадженню медіації в судах України.
3. Обговорити проект «Концептуальних основ законодавства України про медіацію».
4. Обговорити положення поточних редакцій **проектів ЦПК та ГПК України** в частині процедур примирення та позасудового врегулювання спорів.
5. Визначитися щодо ключових стейкхолдерів з метою взаємодії у процесі впровадження медіації в Україні в контексті реформування судової системи.
6. Проаналізувати можливості розробки/корекції моделі присудової медіації в Україні.
7. Узгодити подальші кроки.

3 метою сприяння реалізації судової реформи відповідно до затвердженої стратегії:

8. Проаналізувати потреби судової системи, судів і суддів, які потребують задоволення в реформі та які можуть бути задоволені при впровадженні медіації.
9. Дослідити реальні переваги для системи судочинства від впровадження медіації.
10. Напрацювати варіанти “обмеженої інтеграції” медіації в систему судочинства.

Учасники зустрічі:

- Члени Ради з питань судової реформи
- Рада суддів, ВКК суддів, Національна школа суддів України
- Судді-учасники проектів впровадження медіації, проектів Ради Європи 2007-2011 р.р., проекту USAID “Справедливе правосуддя”, україно-канадського проекту, зокрема судді-медіатори (Київ, Одеса, Івано-Франківськ, Вінниця, Біла Церква, Волинська область та ін.)
- Представники медіаторської спільноти, науковці.

Контактні особи:

- ✓ Зі змістовних питань
 - Діана Проценко (063 769 51 30),
 - Владислава Каневська (067 467 8058)
- ✓ З організаційних питань
 - Наталя Мудрак (097 497 47 97),
 - Анастасія Штанєва (097 344 1411)

*Захід став можливим завдяки підтримці американського народу,
наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках проекту USAID
«Справедливе правосуддя».*

ПРОГРАМА

9:30 – 10:00	Реєстрація
10:00 – 10:30	Відкриття. Вітальні слова. Знайомство. Задачі зустрічі, обговорення. Коротка презентація проекту “Сприяння практичному запровадженню медіації в Україні та налагодженню взаємодії з судовою системою” (НАМУ)
10:30 – 11:30	Представлення поточної ситуації із станом розгляду законопроектів про медіацію у Верховній Раді України. Представлення ключових засад проекту «Концептуальних основ законодавства України про медіацію». Знайомство з досвідом учасників і з різними моделями поєднання медіації та судочинства та з результатами модельних проектів по впровадженню медіації в судах України.
11:30 – 12:00	Кава-брейк
12:00 – 12:30	Знайомство з досвідом учасників і з різними моделями поєднання медіації та судочинства та з результатами модельних проектів по впровадженню медіації в судах України (продовження)
12:30 – 13:00	Обговорення переваг та ризиків різних моделей впровадження медіації при судах
13:00 – 14:00	Обід
14:00 – 14:30	Презентація концепцій врегулювання спору за участю судді та позасудового врегулювання спорів, закладених у проектах ЦПК та ГПК України в частині процедур примирення та позасудового врегулювання спорів.
14:30 – 15:00	Оцінка презентованих концепцій з огляду на цілі та задачі судової реформи.
15:00 – 15:45	Обговорення положень поточних редакцій проектів ЦПК та ГПК України в частині процедур примирення та позасудового врегулювання спорів з врахуванням презентованих результатів пілотних проектів з присудової медіації.
15:45 – 16:00	Кава-брейк
16:00 – 16:30	Обговорення можливих подальших кроків для імплементації власного українського досвіду в нові процесуальні кодекси задля реалізації стратегії реформи.
16:30 – 17:00	Підведення підсумків робочої зустрічі.
17:00 – 19:00	Урочисте підведення підсумків проекту “Сприяння практичному запровадженню медіації в Україні та налагодженню взаємодії з судовою системою”. Неформальне спілкування (Фуршет).

Т.С. КИСЕЛЬОВА*, к.ю.н., PhD,

доцент кафедри галузевих наук факультету правничих наук Національного університету «Києво-Могиллянська академія», професор Туринського університету, Італія

Д.В. ПРОЦЕНКО,

ст. викладач, здобувач кафедри загальнотеоретичних та державно-правових наук, факультету правничих наук Національного університету «Києво-Могиллянська академія»

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО МЕДІАЦІЮ (версія для експертного обговорення)

Після Революції Гідності в Україні інтенсифікувалось багато процесів з реформування та пошуку ефективніших механізмів реалізації важливих суспільних задач. Зокрема, одна з таких задач загальнодержавного рівня – **ефективне врегулювання спорів у суспільстві, розвиток культури неконфліктної взаємодії, що сприятиме розвитку та процвітанню суспільства та держави загалом.**

Як результат, у 2015 активізувалось два процеси:

1) Указом Президента України від 20.05.2015 № 276/2015 затверджено Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки¹ (надалі - Стратегія), що має на меті **відновлення довіри до судової влади та суміжних правових інститутів в Україні та комплексну побудову їх інституційних спроможностей**. З метою **підвищення ефективності правосуддя та оптимізації повноважень судів різних юрисдикцій** Стратегією передбачено в тому числі **«розширення способів альтернативного (позасудового) врегулювання спорів, зокрема, шляхом практичного впровадження інституту медіації і посередництва тощо»**. Таким чином, створення можливостей для застосування медіації чи інших засобів альтернативного врегулювання спорів розглядаються виключно як впровадження певного правового інституту (-ів) з метою допомогти судовій системі подолати ті негативні явища, які обумовили втрату довіри до правосуддя.

2) Завдяки зусиллям представників **професійної спільноти медіаторів погравилась робота по законодавчому врегулюванню медіації**. Так, лише за 2015 рік у Верховній Раді України було зареєстровано 4 законопроекти з медіації, щодо останніх двох 17 травня 2016 р. Комітет ВР України з питань правової політики та правосуддя прийняв рішення про те, щоб **рекомендувати законопроект №3665 взяти за основу та врахувати всі слушні положення законопроекту №3665-1**. Обома законопроектами передбачається введення (позасудової) медіації в правове поле як окремого інституту, що може застосовуватись для вирішення будь-яких видів спорів, визначаються базові вимоги до підготовки медіаторів, основоположні принципи процедури медіації та орієнтири професійного регулювання.

Автори цих концептуальних основ звертають увагу на те, що підвищення громадянської активності серед українців, пошук діалогу між різними групами населення та між громадянами й органами влади, в тому числі для подолання таких негативних явищ, як корупція тощо, свідчать **про пошук системних рішень для ефективної взаємодії при узгодженні різних бачень, експертних позицій задля ефективного просування реформ, а також для ефективного врегулювання спорів в найширшому контексті**. Спрямованість уваги на задачі для медіації в такому масштабі дозволяє розширити фокус уваги із запровадження медіації лише як правового інституту для покращення функціонування судової системи до запровадження та утвердження медіації як соціального інституту, аби сприяти поступовому та неминучому розвитку культури ефективного ведення переговорів та ненасильницького врегулювання спорів в Україні.

В такому контексті обов'язок держави – розробити та запропонувати суспільству широкий вибір ретельно сконструйованих та адекватно регламентованих різноманітних

* Research for this project has received funding from the European Union's Seventh Framework programme for research and innovation under the Marie Skłodowska-Curie grant agreement No 609402 - 2020 researchers: Train to Move (T2M)

¹<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276/2015/paran12#n12>

способів врегулювання спорів, коли кожна фізична чи юридична особа зможе обрати найбільш доречний у її випадку варіант врегулювання спору, виходячи із власних ресурсів часу, коштів, готовності приймати на себе відповідальність за результат розв'язання спору тощо.

Серцем такої системи врегулювання спорів має стати медіація – позасудова процедура врегулювання конфлікту (спору) шляхом переговорів сторін конфлікту з допомогою одного або кількох медіаторів - спеціально підготовлених нейтральних та незалежних посередників – адже процес вирішення спорів за допомогою медіації дозволяє скоротити терміни вирішення спорів, заощадити фінансові ресурси, збільшити ймовірність добровільного виконання угоди, підвищити задоволеність процесом і зберегти відносини між сторонами.

Медіація як процедура врегулювання конфліктів та як самостійний соціальний та правовий інститут почала розвиватися у США наприкінці минулого століття. Наразі медіація, включно з її законодавчим регулюванням, успішно функціонує також в усіх країнах Європейського Союзу, а також багатьох країнах світу. Згідно з документами Європейського Союзу забезпечення кращого доступу до правосуддя повинно включати доступ як до судових, так і до позасудових методів врегулювання спорів, серед яких медіація є найпоширенішим.²

Прийняття Закону України «Про медіацію» надає Україні унікальну можливість для запровадження європейського і міжнародного досвіду медіації, створює необхідні умови для розвитку цього інституту в Україні, закладає підґрунтя для «забезпечення збалансованих взаємовідносин між медіацією та судовою системою»³.

Ця Концепція визначає основні принципи, на яких має ґрунтуватися законодавство про медіацію, основні положення, що регулює процедуру медіації, взаємодію з судовою системою/державними органами та професійну діяльність медіаторів.

1. Принципові підходи до створення законодавства про медіацію в Україні.

- 1.1. Урахування міжнародних стандартів.** Законодавство у сфері медіації має бути засноване на міжнародних стандартах, зокрема на положеннях Модельного Закону ЮНСІТРАЛ про міжнародну примирну процедуру 2004 р.,⁴ Директиви ЄС «Про деякі аспекти медіації у цивільних та комерційних спорах» 2008 р.,⁵ документів Ради Європи.⁶
- 1.2. Органічне вбудовування медіації в існуючу правову систему,** що не буде змінювати, чинні правові інститути, оскільки медіація в судовому процесі може застосовуватися як один з варіантів досудового, позасудового порядку врегулювання спорів або як форма примирення між сторонами в рамках судового провадження за умови так званої “обмеженої інтеграції” медіації в систему здійснення судочинства.
- 1.3. Рамковий характер закону.** Медіація в Україні як правовий інститут не є розвиненим і сформованим. При цьому важливо пам'ятати, що в кожній державі в результаті сформувалась своя модель медіації. З огляду на потребу дати простір для розвитку і формування пристосованої до України моделі медіації, обсяг та природа норм закону має носити рамковий характер, тобто закон має обмежуватися лише положеннями, які нададуть змогу запустити ринкові механізми регулювання цього інституту в Україні.
- 1.4. Принцип поступового розвитку законодавства - від загального до галузевого.** У всіх розвинених зарубіжних країнах від загального нормативного акту, де вперше був згаданий термін «медіація», до спеціальних нормативних актів, що передбачають, наприклад, різні схеми медіації в судах, проходило як мінімум десять років. Медіація в Україні є достатньо молодим і недостатньо сформованим інститутом і потребує час для органічного розвитку, тому поступовість і виваженість в законодавчих ініціативах необхідна.

² Директива ЄС «Про деякі аспекти медіації у цивільних та комерційних спорах» 2008 р.

³ Там само

⁴ https://www.uncitral.org/pdf/russian/texts/arbitration/ml-conc/03-90955_Ebook.pdf

⁵ http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_a95

⁶ http://sc.gov.ua/ua/rekomendaciji_komitetu_ministriv_radi_jevropi.html

1.5. Принцип попередньої апробації та пілотування спеціальної, галузевої, судової медіації. У всіх країнах ЄС схеми судової медіації вводилися після ретельних пілотних досліджень і експериментів в окремо взятих судах. Для дієвої роботи будь-яких схем обов'язкової медіації в судовому процесі необхідне залучення багатьох однаково якісно підготовлених досвідчених медіаторів, які мають працювати в усіх, навіть географічно найвіддаленіших судах України, з передбаченим фінансуванням оплати медіаторів та адміністративного судового персоналу, надання безоплатної правової допомоги в процесі медіації для малозабезпечених, розробки механізмів контролю за діяльністю медіаторів при судах тощо, інакше це може завдати не виправної шкоди іміджу медіації та процесу її запровадження. Насамкінець, пілотні проекти дозволять виявити категорії справ, де застосування медіації призводить до найкращих результатів, протестувати сприйняття громадянами медіації, налагодити інформаційне та координаційне співробітництво між судами та медіаторською спільнотою. Регулювати проведення пілотних проектів на рівні Закону не вбачається доречним, однак зазначена перспектива важлива для розуміння всього бачення впровадження медіації в Україні.

1.6. Принцип поєднання законодавчого унормування із зусиллями щодо популяризації медіації. Будь-яка модель медіації, а тим більше обов'язкова медіація в судовому процесі, хоча і може розвантажити судову систему, але суто формально, адже запровадження таких моделей за відсутності звички у громадян вирішувати свої спори самостійно і відповідально може призвести до нівелювання іміджу медіації і невиправдання очікувань громадян, відповідно може бути завдано не виправної шкоди всьому процесу впровадження медіації в Україні.

2. Основні принципи вбудовування медіації в систему врегулювання спорів.

2.1. Принцип поширення дії Закону «Про медіацію» на всі види спорів за винятком обмежень, передбачених в законах. Практика зарубіжних країн свідчить, що медіація, як метод вирішення спорів, може бути успішно застосована в будь-якому конфлікті, включаючи сферу публічних правовідносин. Україна є членом Ради Європи і для неї є обов'язковими документи Ради Європи. В своїх Рекомендаціях Рада Європи рекомендує країнам членам запровадити та розвивати механізми медіації в кримінальних,⁷ сімейних,⁸ цивільних,⁹ адміністративних¹⁰ справах. В Україні за двадцять останніх років, було втілено десятки проектів з медіації в різних сферах. Найбагатша практика використання медіації існує в сферах кримінальної юстиції,¹¹ адміністративного судочинства,¹² цивільних та господарських спорів.¹³ Протягом 2007-2016 рр. українські суди неодноразово своїми рішеннями визнавали можливість використання медіації в цивільних, сімейних, адміністративних справах, та в справах кримінального провадження, навіть за відсутності закону про медіацію.

Підтвердження можна отримати у рішеннях Малиновського районного суду м. Одеси, Апеляційного суду м. Києва, Франківського районного суду м. Львова, Пирятинського районного суду Полтавської області, Вінницького окружного адміністративного суду, що доступні на порталі Єдиного державного реєстру судових рішень.

Таким чином, використання медіації для вирішення конфліктів та спорів з широкого кола правовідносин в Україні є не лише теоретично, а й практично виправданим.

2.2. Принцип гнучкості у позиціонуванні медіації (медіація як послуга та допомога). Згідно з підходом запровадження рамкового регулювання початкового запровадження медіації та стимулювання ринкового формування її моделі для України, найбільш доцільним є надання медіаторам свободи вибору конкретної організаційно-правової форми для їх роботи, аби лише в процесі розвитку сфери та послуги робити висновки про те, які саме організаційно-правові форми роботи залишити та закріпити законодавчо, якщо у цьому в подальшому виникне потреба. **Тому пропонується закріпити в законі про медіацію**

⁷ Рекомендація NR (99) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам - членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах. Прийнято Комітетом міністрів на 679-й зустрічі представників Комітету від 15 вересня 1999 р. Керівні принципи № 13 для кращого виконання наявної Рекомендації щодо медіації в кримінальних справах. Ухвалено Європейською комісією з ефективності правосуддя 7 грудня 2007 р.

⁸ Рекомендація № R (98) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в сімейних справах. Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 616 засіданні заступників міністрів 21 січня 1998 року. Керівні принципи № 14 для кращого виконання наявних Рекомендацій Комітету Міністрів щодо медіації в сімейних справах і щодо медіації в цивільних справах. Ухвалено Європейською комісією з ефективності правосуддя 07 грудня 2007 р.

⁹ Рекомендація Res (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в цивільних справах Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 808 засіданні заступників міністрів 18 вересня 2002 року.

¹⁰ Рекомендація Res (2001) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами - приватними особами. Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 762 засіданні заступників міністрів 5 вересня 2001 року. Керівні принципи № 15 для кращого виконання наявної Рекомендації щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами і сторонами—приватними особами. Ухвалено Європейською комісією з ефективності правосуддя 7.12.2007 р.

¹¹ Pylypiv, Natalya. "Restorative Justice in Ukraine: Results and Prospects." *Restorative Justice in Ukraine* 17, no. 3-4 (2011): 87-99.

[http://uccg.org.ua/bulletin/Articles/03-04\(17\)/05-Doslidzhennya/170501.pdf](http://uccg.org.ua/bulletin/Articles/03-04(17)/05-Doslidzhennya/170501.pdf)

¹² Путь к согласию или переговоры без поражения, http://jurliga.ligazakon.ua/yurtv_detail/211

¹³ Український центр медіації <http://ukrmediation.com.ua/ua/success/>

положення, що медіатор має право надавати послуги медіації або надавати допомогу у проведенні медіації на платній та безоплатній основі. Це надає можливість проводити медіацію як самозайнятим особам, так і фізичним особам-підприємцям, а також і в рамках виконання трудових обов'язків. Останнє вкрай важливо передбачити в законі, оскільки в Україні вже існує велика кількість медіаторів, які працюють на державній службі (в органах опіки та піклування, в структурі Національної служби посередництва та примирення, в органах фіскальної служби, у судах тощо).

2.3. Закріплення елементів фасилітативної медіації. Пропонується в загальному законі прямо заборонити медіаторові приймати рішення по суті спору або пропонувати можливі шляхи врегулювання спору по суті, що не обмежує медіатора у праві керувати процесом самої медіації відповідно до власних переконань, прийнятої процедури та етичних вимог медіаторів.

2.4. Принцип мінімального державного регулювання у поєднанні з ринковим децентралізованим регулюванням. Зважаючи на те, що результат медіації безпосередньо залежить від добровільної та усвідомленої участі та волі сторін у процесі медіації, та на той факт, що ринок послуг медіації розвивається тільки за умови вільної конкуренції провайдерів цих послуг, надмірне державно-правове регулювання може звести нанівець всі переваги медіації як ефективної процедури вирішення спорів. Основне правове регулювання професійної діяльності медіаторів має здійснюватися організаціями медіаторів за мінімально необхідної участі держави.

При цьому держава має взяти на себе мінімальні функції, які пов'язані з забезпеченням конституційних прав громадян, зокрема: 1) забезпечення доступу громадян до правосуддя - право громадян на звернення до суду у разі недосягнення згоди в процесі медіації; 2) гарантії доступу до позасудових альтернативних методів врегулювання спорів; 3) забезпечення якості послуг медіації, наприклад, закріплення базових вимог до спеціальної підготовки медіаторів тощо; 4) розробки механізмів сприяння виконанню угод, досягнутих за результатами медіації, тощо.

Централізоване ринкове регулювання здійснюється зазвичай шляхом створення єдиного національного органу (такі функції може взяти на себе Міністерство юстиції, конкретна асоціація медіаторів або спеціально створений змішаний орган). Децентралізоване регулювання дозволяє багатьом організаціям самостійно контролювати діяльність їх членів або підготовлених ними медіаторів. Децентралізовані ринкові механізми включають в себе регулювання питань підготовки, сертифікації, контролю якості надаваних послуг і відповідальності медіаторів. Таке саморегулювання здійснюється професійними організаціями медіаторів на основі внутрішніх процедур, правил проведення медіації, кодексів етики медіаторів, тощо – саме децентралізоване регулювання вбачається необхідним, зважаючи на високі корупційні ризики будь-якої централізованої регуляції. При цьому не виключається, що різноманітні організації медіаторів в подальшому можуть об'єднатися на добровільних засадах і регулювати свою діяльність через єдиний узгоджений ними орган. Однак цей процес має бути ініційований самими медіаторами на засадах прозорості і добровільної участі.

2.5. Принцип поступового запровадження судової медіації (розкривається далі). Важливо не допустити запровадження будь-якої форми обов'

2.6. Принцип створення додаткових сприятливих умов для застосування медіації. Зважаючи на прагнення України досягти кращих показників в рейтингу «Doing Business» Світового банку, доцільним і цілком можливим є покращення результатів в новій частині рейтингу, присвяченій саме альтернативному врегулюванню спорів. Прийняття Верховною Радою України закону про медіацію вже дозволить Україні отримати додатковий бал у цьому рейтингу. Крім того, кращі показники можуть бути отримані за наявності «фінансових механізмів, які б мотивували сторони спробувати врегулювати свій спір за допомогою медіації або примирення, наприклад повернення судового збору або пільги по сплаті податку на прибуток у випадку, коли медіація або примирення були успішними, або схожі механізми».¹⁴

Запровадження таких механізмів в Україні є можливим, але зважаючи на сучасну суспільно-політичну ситуацію в Україні та особливості правової культури населення, вважаємо це ризикованим. Запропоновані Світовим банком механізми мотивації громадян до застосування процедури медіації несуть в українських реаліях корупційні ризики, наприклад, коли сторони намагатимуться отримати документи про проведення медіації суто для цілей повернення судового збору або податкових пільг без реального наміру врегулювати свій спір шляхом медіації. Такий розвиток подій може призвести до серйозних наслідків і недовіри населення до інституту медіації в цілому.

З огляду на це в Законі варто передбачати такі механізми фінансового стимулювання, що дозволять Україні покращити своїх показники у зазначеному вище рейтингу, але не будуть цікавими з точки зору можливих зловживань. Так, доречним вбачається передбачити такі механізми, як-от: 1) відмова у відшкодування витрат на правову допомогу в рамках конкретного

¹⁴<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine/#enforcing-contracts>

судового процесу у разі, якщо сторона відмовляється від участі у щонайменше двогодинній медіаційній сесії, ініційованій іншою стороною після початку судового провадження; 2) відмова у відшкодування витрат на правову допомогу в рамках конкретного судового процесу у разі, якщо сторона відмовилася від участі у щонайменше двогодинній медіаційній сесії, ініційованій іншою стороною до подання судового позову, якщо медіаційне застереження було включене до договору, що діяв між цими сторонами та щодо якого виник спір; 3) знижка на судовий збір не більше ніж 10% від суми належного до сплати судового збору для сторони, що подає позов після проведення процедури медіації, в межах якої сторони не змогли досягнути взаємовигідного рішення.

3. Основні принципи регламентації процедури медіації.

- 3.1. Закріплення тільки основних положень щодо процедури медіації.** У Законі «Про медіацію» пропонується визначити тільки базові принципи медіації та основні процедурні моменти, які пояснюють специфіку медіації. Конкретні правила проведення медіації визначаються процедурними регламентами або правилами професійних організацій медіаторів та/або медіатором, який проводить конкретну процедуру медіації. Стандарти медіації для України мають бути випрацьовані професійною спільнотою з врахуванням міжнародних стандартів надання послуг медіації та навчання медіаторів.
- 3.2. Визначити термін «медіація»** таким чином: *“Медіація - процедура мирного врегулювання спорів шляхом переговорів між сторонами за сприяння медіатора”*. Оскільки достатньо інтенсивно у світі розвиваються гібридні альтернативні засоби врегулювання спорів, що поєднують медіацію із іншими техніками, а також широко можуть застосовуватись медіаційні компетенції ефективної взаємодії різними професіоналами (суддями, адвокатами, державними службовцями тощо) без проведення процедури медіації як такої, тому важливо окреслити, що саме є медіацією, яка буде предметом регулювання рамкового закону.
- 3.3. Основні принципи процедури медіації** такі: самовизначення сторін, добровільність процедури, рівність сторін, незалежність медіатора, конфіденційність інформації.
- 3.4. Принцип одноманітного підходу до конфіденційності.** По-перше, вся інформація, що стосується будь-яких аспектів процесу медіації, не підлягає розголошенню жодним з учасників процесу медіації. По-друге, судова система гарантує, що ні медіатор, ні інші учасники процесу медіації не будуть зобов'язані давати свідчення в судовому або третейському розгляді щодо інформації, пов'язаної з процесом медіації. Текст цього положення пропонується запозичувати зі ст 7 Європейської Директиви про медіацію, з урахуванням виключень, коли правило щодо конфіденційності не застосовується (коли це вимагається для забезпечення захисту прав дітей або запобігання шкоди фізичному або психічному здоров'ю особи, або коли розкриття змісту угоди за результатами медіації є необхідним для примусового виконання цієї угоди).
- 3.5. Визнання та виконання угод за результатами медіації.** Ефективно проведена медіація стимулює сторони добровільно виконати вигідне їм рішення, тому немає критичної необхідності передбачати заходи примусового виконання досягнутої угоди. Проте важливо, аби судова система визнавала і всіляко сприяла виконанню угод, укладених за результатами медіації. Якщо такі угоди були укладені поза судовим або третейським процесом, вони є цивільно-правовими угодами і виконуються за загальними правилами цивільного права. Якщо медіація проводилася в рамках судового або третейського процесу, її результати оформляються у вигляді мирової угоди (або угоди про примирення в кримінальному процесі) і виконуються відповідно до чинного законодавства. Угода, укладена за результатами медіації, не повинна стати новим правовим інститутом, натомість вона повинна спиратись і опосередковуватись тими інститутами, які існують в правовій системі України.

4. Основні принципи взаємодії медіації та судової системи.

- 4.1. Визначення конституційних засад для використання медіації в межах судового процесу та у якості досудового врегулювання.** Існують десятки різних схем застосування медіації в рамках судового процесу - від суто **добровільного** прохання сторін призупинити слухання на час, необхідний для медіації, **до обов'язкового законодавчо закріпленого досудового** порядку медіації з конкретних категорій справ без урахування бажання сторін вдатися до медіації. Щодо застосування добровільних моделей медіації за волевиявленням сторін як до початку судового процесу, так і на будь-якій стадії судового процесу, всі документи ЄС та Ради Європи заохочують громадян вдаватися до таких процедур на добровільних засадах і заохочують уряди сприяти цій практиці. Обов'язкова медіація може застосовуватись як елемент досудового порядку врегулювання спорів, так і як форма примирення під час судових процедур.

Згідно з рішенням в справі Європейського суду AlassinivItalTelecom [2010] EUECJC-317/08, C-317/08, [2010] ECRI-221, [2010] 3 CMLR 17, обов'язковий досудовий порядок врегулювання спорів не порушує вимог статті 6 Європейської конвенції з прав людини щодо права на справедливий суд за умови, якщо 1) процедура медіації проводиться в розумний строк (30 днів), 2) сторони не платять за послуги медіації або не несуть інші додаткові витрати у зв'язку з нею, 3) сторони мають право звернутися до суду у випадку, коли вони не досягли згоди шляхом медіації. Крім того, Директива ЄС щодо деяких аспектів медіації в цивільних та комерційних справах 2008 (стаття 5) прямо вказує, що держави-члени ЄС можуть встановити обов'язкове застосування медіації перед початком, чи після початку судового провадження, за умови що таке законодавство не перешкоджає сторонам реалізувати їх право доступу до системи правосуддя. Таку саму позицію займає і Рада Європи в своїх рекомендаціях. На практиці, в багатьох країнах світу діють різні обов'язкові схеми медіації, наприклад обов'язковий досудовий порядок вирішення окремих категорій спорів в Італії, обов'язкові інформаційні сесії, які роз'яснюють процедуру медіації в сімейних спорах в Англії, Франції і Австрії, тощо.

Таким чином, на рівні міжнародних і європейських стандартів не існує жодних перешкод для інтеграції медіації в систему правосуддя в будь-якій формі, включаючи обов'язкові схеми медіації. Однак, рішення щодо доцільності інтеграції той чи іншої моделі в судову систему має прийматися з урахуванням політичної, соціально-економічної ситуації, культурних особливостей та нагальних потреб населення і судової системи конкретної держави. На сьогодні питання щодо конституційності обов'язкового досудового порядку врегулювання спорів в Україні майже вирішено: Верховна Рада України проголосувала за змін до Конституції України (02.06.2016р.), де визначено, що законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок врегулювання спору. Конституційність медіації за згодою сторін, як способу захисту прав і інтересів громадян, що не заборонений законом (ст. 55 Конституції України), не викликає сумнівів. Крім того, медіація може розглядатися як одна із форм примирення (досягнення мирової угоди або угоди про примирення) в судовому процесі, що закріплено в усіх процесуальних кодексах України.

4.2. Можливість будь-яких добровільних моделей передачі спорів на медіацію під час судового провадження за згодою сторін.

Зокрема, пропонується в законодавстві про медіацію закріпити 1) **право судді** на будь-якій стадії судового процесу рекомендувати сторонам по справі звернутися до процедури медіації для вирішення спору в позасудовому порядку; 2) **право сторін звернутись** до суду із заявою про зупинення судового провадження на час проведення медіації; 3) **гарантії** для випадків, коли обізнана з медіацією сторона спору ініціює медіацію, а інша -чинить необґрунтований спротив через необізнаність, тому доречно передбачити, що **вперше в рамках судового процесу ініціювати звернення до медіації може одна сторона самостійно**; 4) з метою запобігання зловживанню зверненням до медіації доречно передбачити **право, а не обов'язок суду зупинити провадження у справі на час проведення медіації** (у певних випадках суд може прийняти рішення обмежитись лише перервою у розгляді справи без зупинення провадження, коли загальний перебіг строку розгляду справи триває і має бути дотриманим).

4.3. Доцільність “обмеженої інтеграції” медіації у судовий процес

на цьому етапі розвитку системи альтернативного врегулювання спорів в Україні, тобто медіація має розглядатися лише як форма досудового порядку врегулювання спорів за згодою сторін (медіаційне застереження в договорі) або як форма примирення - укладення мирової угоди або угоди про примирення – під час судового провадження або процесу виконання рішення.

4.4. Принцип вивільнення судової системи від медіабельних справ задля забезпечення якісного розгляду немедіабельних справ.

Важливо усвідомлювати потреби судової системи для правильного позиціонування медіації не заради статистичного зниження навантаження на суди, а з метою створити умови для ретельного розгляду судом справ, коли медіація не може бути застосована.

4.5. Проведення медіації суддями.

В таких країнах як Німеччина та Нідерланди, розповсюдженим є проведення медіації суддями, які мають спеціальні навички ведення медіації та професійну підготовку в цій сфері. При цьому медіація проводиться суддею, що не розглядає цей спір в якості судді. Саме ця модель була запроваджена за програмою Ради Європи та Європейського Союзу «Прозорість та ефективність судової системи України» в 2010-2011 р. в чотирьох судах України: Білоцерківський міськрайонний суд Київської обл., Вінницький окружний адміністративний суд, Донецький апеляційний адміністративний суд, Івано-Франківський міський суд. З урахуванням позитивного досвіду пілотних проектів у зазначених судах, пропонується в Законі про медіацію закріпити загальне положення, що за наявності у судах спеціально підготовлених суддів, за рішенням зборів суддів відповідного суду сторонам по справі може пропонуватися медіація, яку проводитиме суддя, який не бере участі в розгляді цієї справи. При цьому, доцільнішим є, коли конкретні вимоги та правила медіації суддями-медіаторами розробляються зборами суддів кожного конкретного суду, який має можливості та бажання запровадити таку процедуру. Передбачення права суддям-медіаторам проводити медіацію може

потребувати внесення змін до Закону України “Про судову оцінку та статус суддів”, коли суддям буде дозволено займатись медіаторською діяльністю на рівні з викладацькою, творчою тощо.

5. Основні принципи регулювання діяльності медіаторів.

- 5.1. Ведення реєстрів медіаторів.** Єдиний державний реєстр чи будь-який інший єдиний реєстр – це можливий спосіб для зловживань, що містить ризик створення корупційних схем. Враховуючи це, необхідно передбачити, що реєстри можуть вестись організаціями та навчальними закладами, що здійснюють підготовку медіаторів, організаціями, що забезпечують проведення медіації, об'єднаннями медіаторів. Будь-яке інше регулювання питання, пов'язаного із веденням реєстрів медіаторів, необхідно розглядати, відштовхуючись від конкретних потреб суспільства, ринку загалом. Так, для потенційних сторін медіації важливо мати змогу знайти медіатора або перевірити про нього інформацію, аби прийняти рішення про те, чи залучати його/її на допомогу в своєму спорі. Тому доцільним видається передбачити вимоги про те, що організація, яка веде реєстр, зобов'язана зробити публічно доступною інформацію про таке: 1) які вимоги висуваються до осіб для включення та знаходження в їх реєстрі; 2) яким є порядок подання скарги на медіатора, включеного до такого реєстру.
- 5.2. Неприпустимість законодавчого виділення з середовища підготовлених медіаторів окремих категорій медіаторів** (уповноважених, професійних, тощо), які наділені додатковими правами в порівнянні з іншими медіаторами, наприклад, виключним правом проводити медіації в судовому провадженні. У зв'язку з тим, що на даному етапі обов'язкова досудова медіація в судах не тільки недоцільна, а й неможлива, введення категорії уповноважених медіаторів для роботи в судах не має сенсу. Уведення інституту професійних медіаторів в РФ критикується світовим співтовариством, зокрема, через обмеження добровільного вибору сторонами медіатора для вирішення їх спору; можливості монополізації ринку медіаційних послуг; можливості зловживань при проходженні кандидатами державної сертифікації на право отримання статусу професійного медіатора.
- 5.3. Децентралізований механізм відповідальності медіаторів.** Згідно децентралізованої моделі регулювання медіації, контроль за якістю послуг медіації, за належним рівнем спеціальної підготовки медіаторів, за виконанням медіаторами етичних норм та професійних обов'язків покладено на організації медіаторів, які самостійно розробляють механізми оскарження дій або бездіяльності медіаторів через дисциплінарні комітети професійних організацій. Крім того, медіатор несе договірну відповідальність перед сторонами медіації, які згідно з законодавством можуть звернутися до суду в разі порушення їх прав під час медіації.
- 5.4. Подальший розвиток професійного регулювання медіаторів** в Україні після прийняття рамкового Закону «Про медіацію» можливий через координаційну роботу організацій медіаторів, Міністерства юстиції, інших зацікавлених державних органів у питаннях поліпшення якості підготовки медіаторів, контролю за якістю підготовки, розширення сфери застосування альтернативного врегулювання спорів через збільшення механізмів такого врегулювання, числі зокрема й гібридних механізмів у вигляді поєднання медіації із третейським розглядом, послугами омбудсмена тощо.

Підсумки

Україні справді потрібен Закон про медіацію для виконання таких функцій:

- ввести медіацію в правове поле та забезпечити “знайомість” медіації для громадян;
- забезпечити захист від звинувачень у корупції для державних службовців, представників судової системи, які використовують медіацію або рекомендують сторонам звернутись до медіації при врегулюванні адміністративних або інших видів спорів;
- захистити медіатора шляхом заборони допитувати його як свідка;
- забезпечити одноманітне розуміння конфіденційності інформації в медіації;
- сприяти становленню професії медіатора та ринковому розвитку сфери медіації.

Рамковий закон про медіацію має закріпити фасилітаційну модель медіації, коли медіатор не представляє інтереси сторін, не приймає рішення по суті спору і не надає рекомендацій по суті спору. Оскільки зазначена модель медіації базується на згоді сторін, що може бути досягнута під час переговорів і без медіатора, відповідно до

підготовки медіатора, крім медіаційних компетенцій правильного та ефективного ведення процесу, нема потреби виставляти інші кваліфікаційні вимоги.

Рамковий закон про медіацію не повинен містити ризиків створення корупційних схем у сфері медіації, що завдадуть шкоди репутації послуги та процесу її впровадження, як-от: єдиний реєстр, спеціальний статус деяких медіаторів в базовому законі, суттєві фінансові компенсації сторонам, що звертаються до суду після неуспішної медіації, один орган самоврядування для медіаторів.

Медіацію називають серцем системи альтернативного врегулювання спорів, що довела в багатьох державах свою ефективність як для сторін конкретного спору, так і для суспільства загалом. Україна має власні давні традиції позасудового врегулювання спорів на основі порозуміння сторін, тому потрібен лише поштовх для розвитку комплексної системи альтернативного врегулювання спорів, що дозволить досягти цілей, визначених Стратегією реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки.

ПЕРЕЛІК

учасників робочих зустрічей – співавторів консолідованого тексту законопроекту з медіації

Нижче наведено перелік учасників, які брали участь у робочих зустрічах, зокрема й тих, що відбулися в рамках проекту "Сприяння практичному запровадженню медіації в Україні та налагодженню взаємодії з судовою системою" в період з вересня 2015 року по червень 2016 року, задля обговорення текстів законопроектів, зареєстрованих у Верховній Раді України, з метою формулювання консолідованого тексту законопроекту, який наведено далі.

Додатково під час спільних експертних колективних та індивідуальних зустрічей прояснювались певні концептуальні основи, сформульовані в загальній редакції Тетяною Кисельовою та Діаною Проценко, наведені вище, яких важливо дотриматись для ефективного впровадження медіації в Україні і які можуть знайти своє втілення не лише в першому рамковому законопроекті про медіацію, а й в решті законів та підзаконних актів.

ВИСЛОВЛЮЄМО ЩИРУ ВДЯЧНІСТЬ ЗА ВНЕСОК У РОЗБУДОВУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ МЕДІАТОРАМ, СУДДЯМ, АДВОКАТАМ, НАУКОВЦЯМ ТА ІНШИМ ЕКСПЕРТАМ.

Зокрема, активну участь у спільній роботі брали:

- Абрамов Ярослав – адвокат, помічник народного депутата України Б. Берези, старший юрист, радник з питань управління ЮК "Prove Group";
- Барабаш Тетяна – адвокат, медіатор, Президент Громадської спілки «Українська академія медіації»;
- Бобуйок Ігор – Суддя Малиновського районного суду м. Одеса;
- Василенко Ірина – адвокат, медіатор, член ГО "Національна асоціація медіаторів України";
- Ейдемилер Вікторія – медіатор, психотерапевт, директор Міського центру дитини (Служба у справах дітей м.Києва);
- Єрашов Андрій – юрист, Проектний менеджер ГО "Easy Business";
- Єршоменко Галина – к.ю.н., Керівник Українського центру медіації
- Зарецька Ірина – Радник з юридичних питань, USAID Fair Justice Project;
- Зозуля Ольга – начальник відділу міжнародної правової допомоги у цивільних справах Управління між.прав.доп. Департаменту між.права;
- Каневська Владислава – викладач Школи медіації Академії адвокатури України, експерт проектів ПРООН, ОБСЄ та інших, Віце-президент ГО "Національна асоціація медіаторів України";
- Корнієнко-Зенкова Наталя – представник секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя;
- Крестовська Наталія – Національний університет «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор;
- Лиско Ганна – співзасновник Львівського центру медіації, адвокат, помічник-консультант народного депутата України;
- Наровська Катерина – медіатор, юрист, директор Інституту підвищення кваліфікації та керівник Школи медіації Академії адвокатури України, член Правління та голова Комітету правового регулювання медіації ГО "Національна асоціація медіаторів України";
- Овсієнко Андрій – Суддя Апеляційного суду Волинської області;
- Ольга Тютюн – юрист, державний службовець ДФСУ, член Правління ГО "Національна асоціація медіаторів України";
- Панасюк В'ячеслав – Начальник управління з питань правосуддя Департаменту з питань судової роботи та банкрутства Міністерства юстиції України;
- Петрова Світлана – медіатор, адвокат, Голова ГО "Центр права та посередництва", директор компанії Conflict.Net;

- Пухальська Наталя – адвокат, медіатор, Президент ГО “Фонд розвитку медіації”;
- Рибій Мар'яна – юрист, помічник народного депутата А. Шкрум;
- Романадзе Луїза – завідувач кафедри правознавства Одеського національного економічного університету, кандидат юридичних наук, доцент, член Правління ГО “Національна асоціація медіаторів України”;
- Сергєєва Аліна – адвокат, медіатор, коуч-консультант, фасилітатор, засновник ГО “Центр Права та Посередництва”, член АПУ, член Асоціації випускників Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого;
- Хєда Світлана – адвокат, радник ЮФ Sayenko Kharenko, керівник практики трудового права;
- Черкашина Юлія - представник народного депутата, медіатора О. Богомолець;
- Яцина Віктор – суддя Апеляційний суд Харківської області.

ПРОЕКТ ЗАКОНУ УКРАЇНИ

(пропозиція консолідованого тексту до другого читання)

«ПРО МЕДІАЦІЮ»

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Цей Закон має на меті запровадження в суспільстві інституту медіації – процедури врегулювання конфліктів (спорів), визначає правові засади медіації, її принципи та порядок проведення, а також статус медіатора.

Стаття 1. Законодавство України про медіацію

Законодавство України про медіацію складається із цього Закону, інших нормативно-правових актів.

Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачено законодавством України про медіацію, застосовуються правила міжнародного договору України.

Стаття 2. Визначення термінів

У цьому законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

конфлікт (спір) – протистояння двох або більше осіб з приводу значущих для них суб'єктивних прав, юридичних обов'язків, інтересів або цінностей;

медіатор – спеціально підготовлений посередник, який допомагає сторонам конфлікту (спору) у його врегулюванні шляхом медіації;

медіація – процедура врегулювання конфлікту (спору) шляхом переговорів сторін конфлікту (спору) за допомогою одного або кількох посередників - медіаторів;

сторони медіації – фізичні, юридичні особи та/або групи осіб, які бажають врегулювати існуючий між ними конфлікт (спір) за допомогою медіації;

учасники медіації – медіатор (медіатори), сторони медіації, їх представники, законні представники, захисники, перекладач, експерт та інші особи, визначені за домовленістю сторін медіації.

Стаття 3. Сфера дії закону

1. Медіація може використовуватися у будь-яких конфліктах (спорах), у тому числі – цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних, а також у кримінальних провадженнях та справах щодо адміністративних правопорушень.

2. Дія цього Закону поширюється на медіацію як в конфліктах (спорах) між резидентами України, так і у конфліктах (спорах) за участю нерезидентів, якщо сторони медіації погодились, що процедура медіації буде проведена на території України.

3. Медіація може бути проведена:

до звернення сторін конфлікту до суду (третейського суду);
під час судового чи третейського розгляду справи;
під час виконання рішення.

4. Якщо сторона медіації вчинила тяжкий або особливо тяжкий злочин, медіація може бути проведена виключно щодо обсягу та способу компенсації завданої цим злочином шкоди.

Стаття 4. Принципи медіації

Медіація проводиться за взаємною згодою сторін медіації на підставі принципів добровільної участі; активності і самовизначення сторін медіації; незалежності та нейтральності медіатора; конфіденційності інформації щодо медіації.

Стаття 5. Добровільність участі у медіації

1. Участь у медіації є добровільною. Забороняється будь-який тиск на сторони з метою проведення або припинення медіації.

2. Сторони медіації мають право звертатись до медіації тоді, коли вони вважають за необхідне, припинити його в будь-який час і звернутися до суду або третейського суду.

3. Принцип добровільної участі у медіації поширюється на всіх учасників медіації.

4. Участь особи у медіації не може розглядатись як визнання такою особою своєї вини, позовних вимог або як відмова від таких вимог.

Стаття 6. Активність і самовизначення сторін медіації

1. Сторони медіації самостійно обирають медіатора або медіаторів.

2. Сторони медіації самостійно визначають коло обговорюваних ними питань, варіанти врегулювання конфлікту (спору) між ними, зміст договору за результатами медіації, строки та способи його виконання, інші питання стосовно їх конфлікту (спору) та процедури медіації з урахуванням порад медіатора та інших учасників медіації. Остаточні рішення приймаються виключно сторонами медіації.

3. Якщо стороною медіації є дитина, вона приймає рішення з дотриманням вимог чинного законодавства, виходячи з обсягу її дієздатності.

4. Якщо стороною медіації є особа, цивільна дієздатність якої обмежена, вона приймає рішення з дотриманням вимог чинного законодавства, виходячи з обсягу її дієздатності.

Стаття 7. Незалежність медіатора

1. Медіатор є незалежним від сторін медіації, державних органів, інших юридичних і фізичних осіб.

2. Втручання державних органів, будь-яких юридичних і фізичних осіб у діяльність медіатора під час підготовки та проведення медіації забороняється.

3. Медіатором не може виступати захисник, представник, законний представник сторони медіації. Особа не може виступати захисником та/або представником сторони медіації у справі (провадженні), в якій вона надавала або надає послуги медіатора.

Стаття 8. Нейтральність медіатора

1. Медіатор є нейтральною (неупередженою) особою, яка допомагає сторонам конфлікту (спору) досягти порозуміння, налагодити комунікацію та проводити переговори.

2. Медіатор має право надавати сторонам медіації консультації виключно щодо порядку проведення медіації та фіксування її результатів.

3. Медіатор не має права вирішувати конфлікт (спір) між сторонами медіації або надавати вказівки щодо його врегулювання.

4. Медіатор має утриматися від проведення медіації, якщо існують обставини, що унеможливають його нейтральність.

Стаття 9. Конфіденційність інформації щодо медіації

1. Конфіденційною інформацією щодо медіації є інформація про пропозиції та готовність учасників конфлікту (спору) до участі в медіації; факти та обставини, що стали відомі, судження та пропозиції, висловлені під час медіації; готовність сторони прийняти пропозицію іншої сторони про врегулювання конфлікту (спору), зміст угоди про результати медіації, якщо сторони не домовились про інше в договорі про проведення медіації та/або угоді за результатами медіації.

2. Медіатор, інші учасники медіації не мають права розголошувати конфіденційну інформацію щодо медіації без згоди сторін, якщо інше не передбачено в договорі про проведення медіації та/або угоді за результатами медіації.

3. Медіатор не може бути допитаний як свідок щодо обставин, які стали йому відомі в зв'язку з виконанням обов'язків медіатора за винятком випадків, коли це вимагається для забезпечення захисту прав дітей або запобігання шкоди фізичному або психічному здоров'ю особи.

Розділ II

СТАТУС МЕДІАТОРА

Стаття 10. Вимоги для отримання статусу медіатора

1. Медіатором може бути повнолітня особа, яка пройшла спеціальну підготовку у сфері медіації в Україні або за її межами.

Медіатором не може бути особа, яка визнана судом обмежено дієздатною або недієздатною.

Державні органи можуть висувати додаткові вимоги щодо освіти та/або досвіду роботи медіаторів, яких вони винаймають, залучають до виконання покладених на ці органи завдань або послугами яких користуються.

2. Спеціальна підготовка у сфері медіації має включати не менш як дев'яносто академічних годин теоретичного та практичного навчання.

3. Наявність спеціальної підготовки медіатора засвідчується дипломом, сертифікатом, свідоцтвом або іншим документом, виданим на ім'я медіатора, який має містити інформацію про обсяг (кількість годин) навчання у сфері медіації, період навчання, найменування навчального закладу чи організації, ім'я фізичної особи, що здійснила підготовку.

4. Навчальні заклади та організації, фізичні особи, що здійснюють підготовку медіаторів в Україні, ведуть та оприлюднюють реєстр підготовлених ними медіаторів.

Стаття 11. Права медіатора

1. Медіатор має право:

1) отримувати інформацію про конфлікт (спір), до допомоги у врегулюванні якого він запрошений, від сторін конфлікту (спору), державних органів, посадових осіб в обсязі, необхідному та достатньому для проведення медіації;

2) самостійно визначати методику проведення медіації за умов дотримання законодавства про медіацію та міжнародно-визнаних етичних засад медіації;

3) відмовитися від проведення медіації з етичних або особистих міркувань, а також у разі виникнення конфлікту інтересів;

4) на відшкодування витрат, здійснених для підготовки і проведення медіації, у розмірі та формі, передбачених договором про проведення медіації та або угодою за результатами медіації;

5) займатися своєю діяльністю на оплатній чи безоплатній основі, індивідуально або разом з іншими медіаторами, створювати юридичні особи, об'єднання медіаторів, працювати за наймом та здійснювати підприємницьку діяльність;

6) збирати та поширювати знеособлену інформацію про кількість, тривалість та результативність проведених ним медіацій;

7) мати інші права, передбачені законодавством або договором.

Стаття 12. Обов'язки медіатора

1. Медіатор зобов'язаний:

1) дотримуватися вимог чинного законодавства та етичних засад медіації;

2) перевірити повноваження захисників, представників та/або законних представників сторін медіації;

3) повідомити сторони медіації про конфлікт інтересів або інші обставини, що унеможливають його участь у медіації;

4) проінформувати сторони про порядок проведення та правові наслідки медіації та надавати роз'яснення щодо процедури медіації;

5) керувати процедурою медіації;

6) звертати увагу сторін на можливість отримання консультацій у відповідних спеціалістів (експертів), особливо з юридичних питань, що пов'язані з медіацією, складанням угоди за результатами медіації та її реалізації.

Стаття 13. Відповідальність медіатора

1. Медіатор несе відповідальність за порушення вимог цього Закону в порядку, передбаченому законодавством України.

2. У разі порушення медіатором зобов'язань за договором про проведення медіації він несе цивільно-правову відповідальність відповідно до умов цього договору та законодавства України.

3. Медіатор, який є членом об'єднання медіаторів, несе відповідальність, визначену їх статутами та/або положеннями.

Розділ III

ПРОЦЕДУРА МЕДІАЦІЇ

Стаття 14. Медіаційне застереження

1. Медіаційне застереження – положення цивільно-правового, господарсько-правового, трудового, шлюбного або іншого договору про можливість звернення до процедури медіації у разі виникнення між його сторонами конфлікту (спору) з приводу правовідносин, врегульованих таким договором.

2. Сторони договору мають право включити медіаційне застереження до договору, що не є перешкодою для звернення до суду або третейського суду.

Стаття 15. Проведення медіації

1. Медіація починається підписанням договору про проведення медіації.

2. Медіація проводиться під керівництвом медіатора (медіаторів) з дотриманням вимог чинного законодавства.

3. Медіація припиняється:

1) укладенням сторонами угоди за результатами медіації;

2) складанням медіатором звіту про проведення медіації:

якщо угоду за результатами медіації не укладено;

у разі відмови хоча б однієї зі сторін медіації або медіатора (медіаторів) від медіації;

у разі смерті фізичної особи, яка є стороною медіації, або ліквідації юридичної особи, яка є стороною медіації.

Стаття 16. Договір про проведення медіації

1. Договір про проведення медіації укладається у письмовій формі між медіатором (медіаторами) і сторонами конфлікту (спору).

2. В договорі про проведення медіації зазначаються:

1) медіатор (медіатори), сторони конфлікту (спору);

2) порядок, розмір та форма відшкодування витрат на підготовку та проведення медіації, оплати діяльності медіатора (медіаторів);

3) мова медіації та угоди за результатами медіації;

4) залучення перекладача та інших осіб (у разі потреби);

5) строки та місце проведення медіації;

6) умови конфіденційності інформації щодо медіації;

7) відповідальність медіатора та сторін медіації за порушення умов договору про проведення медіації;

8) інші умови за домовленістю сторін договору про проведення медіації.

Стаття 17. Права сторін медіації

1. Сторони медіації мають право:

1) за взаємною згодою обирати медіатора (медіаторів);

2) відмовитися від медіатора;

3) в будь-який момент відмовитися від участі в медіації;

4) брати участь у проведенні медіації;

5) користуватися допомогою перекладача, експерта та інших осіб, визначених за домовленістю сторін медіації;

6) при невиконанні чи неналежному виконанні угоди за результатами медіації звернутися до суду у встановленому законодавством порядку.

Стаття 18. Обов'язки сторін медіації

1. Сторони медіації зобов'язані:

1) дотримуватися вимог чинного законодавства та договору про проведення медіації;

2) виконувати угоду за результатами медіації в порядку і в строки, передбачені цією угодою.

Стаття 19. Угода за результатами медіації

1. Угода за результатами медіації укладається в письмовій формі й підписується сторонами та медіатором (медіаторами).

2. Угода за результатами медіації містить спільне рішення сторін щодо врегулювання конфлікту (спору) та є обов'язковою для виконання сторонами.

При невиконанні стороною взятих на себе зобов'язань за такою угодою, інша сторона має право звернутися до суду у встановленому чинним законодавством порядку.

Стаття 20. Медіація під час судового провадження

1. Медіація може бути проведена у разі виникнення конфлікту (спору) як до звернення до суду, так і під час судового провадження.

2. Суди першої та апеляційної інстанції на будь-якій стадії судового процесу можуть рекомендувати сторонам по справі звернутися до процедури медіації для вирішення спору в позасудовому порядку.

3. Укладення сторонами конфлікту (спору) договору про проведення медіації може бути підставою для зупинення судового провадження на час проведення медіації у встановленому законодавством порядку. Суд має право зупинити судове провадження по справі у разі звернення до суду сторін судового провадження із спільною письмовою заявою про зупинення провадження на час проведення медіації, але не більше ніж на два місяці.

4. Угода за результатами медіації, укладена під час судового провадження, може бути затверджена судом в установленому законодавством порядку.

Розділ IV

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його офіційного опублікування.

2. Медіатором може бути повнолітня особа, яка до набрання чинності цим Законом пройшла спеціальну підготовку у сфері медіації, що засвідчується документом, що відповідає вимогам частини 3 статті 11 цього Закону.

3. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

3.1. У Кодексі законів про працю України (Відомості Верховної Ради УРСР, 1971 р., додаток до № 50, ст. 375):

1) у статті 221

доповнити статтю частиною четвертою такого змісту:

«За згодою між працівником і власником або уповноваженим ним органом, як до, так і після винесення рішення органом, який розглядає трудовий спір, може бути проведена медіація з метою врегулювання трудового спору».

3.2. У Цивільному процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 40-41, 42, ст.492):

1) у статті 31:

частину три викласти в такій редакції:

«Сторони можуть провести медіацію у суді першої або апеляційної інстанції на будь-якій стадії цивільного процесу. Сторони можуть укласти мирову угоду на будь-якій стадії цивільного процесу».

2) частину першу статті 51 доповнити пунктом 5 такого змісту:

«5) медіатори - про відомості, що стали їм відомі та/або одержані ними під час підготовки до медіації та/або під час її проведення»;

3) у статті 119:

після частини п'ятої доповнити новою частиною такого змісту:

«5-1. Позивач, який до звернення до суду із позовною заявою звернувся до процедури медіації з метою врегулювання спору в позасудовому порядку, додає до позовної заяви копію договору про проведення медіації та копію звіту медіатора про проведення медіації або угоди про результати медіації».

4) у статті 130:

в частині третій після слів «чи не бажають сторони» доповнити словами: «провести медіацію,»;

після частини четвертої доповнити новою частиною такого змісту:

«4-1. Якщо сторони бажають провести медіацію, суд оголошує перерву з метою надання сторонам часу для обрання медіатора та укладення договору про проведення медіації. Якщо між сторонами укладено договір про проведення медіації, суд за спільною письмовою заявою сторін постановляє ухвалу про зупинення провадження у справі на строк до двох місяців»;

5) у статті 173:

в частині першій після слів «чи не бажають сторони» доповнити словами: «провести медіацію,».

6) у статті 202:

частину першу доповнити пунктом 7 такого змісту:

«7) укладення сторонами договору про проведення медіації».

7) у статті 203:

доповнити частину першу пунктом 6 наступного змісту:

«6) пунктом 7 ч.1 ст. 202 цього Кодексу - до закінчення визначеного судом строку для проведення медіації».

8) у статті 304:

частину другу після слів «Суддя-доповідач» доповнити словами: «з'ясовує у сторін, чи не бажають вони провести медіацію, у разі відмови суддя-доповідач»

3.3 У Господарському процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 6, ст.57):

1) викласти частину другу статті 5 у такій редакції:

«З метою досудового врегулювання спору сторони можуть використати медіацію, відповідно до Закону України «Про медіацію».

2) викласти третю другу статті 5 у такій редакції:

«Сторони мають право в будь-який час до видалення суду в нарадчу кімнату в суді першої або апеляційної інстанціях заявити клопотання про бажання врегулювати спір із використанням процедури медіації».

3) частину другу статті 79 доповнити пунктом 4 такого змісту:

«4) укладення сторонами договору про проведення медіації та звернення до суду із спільною письмовою заявою про зупинення провадження».

4) пункт перший частини першої статті 57 після слів «... якщо відповідь одержано») доповнити словами:

«у разі, якщо до звернення до суду із позовною заявою позивач звернувся до процедури медіації з метою врегулювання спору в позасудовому порядку, додаються копія договору про проведення медіації та копія звіту медіатора про проведення медіації або угоди про результати медіації».

5) пункт третій частини першої статті 65 після слів «... і з'ясовує» доповнити словами: «, чи не бажають сторони провести медіацію, ».

6) доповнити частину першу статті 77 пунктом шостим у такій редакції: «якщо сторони подали письмову заяву про своє бажання провести медіацію, з метою надання сторонам часу для обрання медіатора та укладення договору про проведення медіації».

7) доповнити частину другу статті 79 пунктом четвертим у такій редакції: «укладення сторонами договору про проведення медіації та звернення до суду із спільною письмовою заявою про зупинення провадження».

8) викласти частину третю статті 79 у такій редакції:

«Господарський суд поновлює провадження у справі після усунення обставин, що зумовили його зупинення, за наслідками укладення угоди про за результатами медіації або після закінчення строку, наданого сторонам для проведення медіації».

3.4. У Кодексі адміністративного судочинства України (Відомості Верховної Ради України, 2005, №35-37, ст.446):

1) частину третю статті 51 викласти в такій редакції:

«3. Сторони можуть досягти примирення, в тому числі за допомогою медіації, на будь-якій стадії адміністративного процесу, що є підставою для закриття провадження в адміністративній справі»;

2) частину другу статті 65 доповнити пунктом 4-1 такого змісту:

«4-1) медіатори – про відомості, що стали їм відомі та/або одержані ними під час проведення медіації»;

3) у статті 113:

в частині першій після слів «на основі взаємних поступок» доповнити словами «або за допомогою медіації»;

в частині другій після слів «для примирення» доповнити словами «або для проведення медіації».

3.5. У Кримінальному процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2013, №№ 9-13, ст. 88):

1) частину другу статті 65 доповнити пунктом 8-1 такого змісту:

«8-1) медіатори – про відомості, що стали їм відомі та/або одержані ними під час проведення медіації»;

2) частини першу статті 469 викласти у такій редакції:

«Стаття 469. Ініціювання та укладення угоди

1. Угода про примирення може бути укладена за ініціативою потерпілого, підозрюваного або обвинуваченого. Домовленості стосовно угоди про примирення можуть проводитися самостійно потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим, захисником і представником або за допомогою медіатора чи іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження (крім слідчого, прокурора або судді)».

3.6. У Законі України «Про виконавче провадження» (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 24, ст. 207):

1) частину першу статті 37 доповнити пунктом 19 такого змісту:

«19) укладення договору про проведення медіації між боржником та стягувачем за їх спільним письмовим зверненням»;

2) частину другу статті 39 після абзацу шостого доповнити новим абзацом такого змісту:

«пунктом 19 статті 37 цього Закону, - на час проведення медіації».

3.7. У Законі України «Про судовий збір» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 14, ст.87 Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 14, ст.87):

1) статтю 5 доповнити частиною другою такого змісту:

«2. Позивачі, які до звернення до суду із позовною заявою (адміністративним позовом) звернулися до процедури медіації з метою врегулювання в позасудовому порядку спору, що є предметом позову, сплачують судовий збір в розмірі 90 відсотків ставки, що підлягала сплаті при поданні відповідної позовної заяви (адміністративного позову). На підтвердження факту звернення до процедури медіації позивач додає до позовної заяви (адміністративного позову) копію договору про проведення медіації та копію звіту медіатора про проведення медіації або угоди про результати медіації».

4. Кабінету Міністрів України у трьохмісячний строк з дня опублікування цього Закону:

привести у відповідність із цим Законом свої нормативно-правові акти;

забезпечити перегляд міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

ДЕЯКІ НЕПОГОДЖЕНІ ДОДАТКОВІ ПРОПОЗИЦІЇ ДО ОБГОВОРЕННЯ

У Господарському процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 6, ст.57):

1) доповнити частину першу статті 103 пунктом п'ятим у такій редакції:

«5) визнати рішення першої інстанції повністю або частково нечинним та припинити провадження».

2) доповнити новою статтею 104-1 у такій редакції:

«Стаття 104-1. Підстави для визнання рішення нечинним та припинення провадження

Підставами для визнання рішення місцевого господарського суду нечинним є:

1) відмова позивача від позову після прийняття рішення місцевим господарським судом;

2) затвердження сторонами мирової угоди після прийняття рішення місцевим господарським судом;

3) повне або часткове виконання боржником свого зобов'язання після прийняття місцевим господарським судом рішення».

3) доповнити частину першу статті 111-9 пунктом 7 у такій редакції:

«7) визнати рішення першої інстанції, постанову апеляційної інстанції повністю або частково нечинними та припинити провадження з підстав, передбачених ст. 104-1 цього Кодексу».

У Законі України “Про судоустрій і статус суддів” (Відомості Верховної Ради України, 2010 р., 41, / № 41-42; № 43; № 44-45 /, стор. 1468, стаття 529)

4) Викласти частину другу статті. 54 у такій редакції:

«Суддя не має права поєднувати свою діяльність із підприємницькою або адвокатською діяльністю, будь-якою іншою оплачуваною роботою (крім викладацької, медіаційної наукової і творчої діяльності або примирної діяльності з використанням процедури/технік медіації), а також входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку».

МАТЕРІАЛИ З ПІЛОТНОГО УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКОГО ПРОЕКТУ *

- зміни до КАС України

* надані суддею-учасником проекту

До яких категорій справ можна застосовувати медіацію для врегулювання спорів у адміністративному процесі

Медіація може бути застосована до всіх категорій адміністративних справ, крім справ, які відносяться до особливого провадження, розгляд яких регулюється главою 6 КАС України, крім ст. 181 КАС України (оскарження дії, бездіяльності, рішення органів державної виконавчої служби).

Тобто медіація не може бути застосована до справ щодо оскарження законності нормативно-правових актів органів виконавчої та законодавчої влади, місцевого самоврядування та інших суб'єктів владних повноважень, справ пов'язаних із виборчим процесом чи процесом референдуму, обмеженням реалізації прав на мирні зібрання, припинення повноважень народного депутата, у справах щодо розгляду подання митних чи податкових органів, за зверненням СБУ; справ по видворенню іноземців та осіб без громадянства. Це пов'язано з особливістю судового провадження даної категорії справ (необмеженого кола осіб зацікавлених в розгляді справ щодо оскарження законності нормативно-правових актів органів виконавчої та законодавчої влади, скорочених строків розгляду справ).

Втім у **100% випадків** можливо застосувати медіацію у справах щодо вступу, проходження та припинення публічної служби, у податкових, митних спорах, спорах з питань державної реєстрації речових прав та їх обмежень, реєстрації актів громадського стану, та внесення змін до них, державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, внесення записів до ЄДР, реєстрації місце проживання, скасування такої реєстрації, у справах з питань надання статусу біженця, інші міграційні питання, у справах щодо оскарження дій, бездіяльності та рішень органів державної виконавчої служби, справ пов'язаних із ненаданням інформації, в тому числі публічної інформації, у справах за Законом України «Про звернення громадян».

Внесення змін до КАС України

На нашу думку, статтю 113 КАС України слід представити в новій редакції, в якій передбачити два види примирення сторін, а саме:

Стаття 113 Примирення сторін під час підготовчого провадження

Сторони можуть повністю або частково врегулювати спір на основі взаємних поступок. Примирення сторін може стосуватися лише прав та обов'язків сторін і предмета адміністративного позову.

Сторони можуть повністю або частково врегулювати спір шляхом проведення переговорів за допомогою судді чи медіації. Порядок проведення переговорів за допомогою судді визначається відповідним Положенням, що затверджується Радою суддів України (як варіант).

За клопотанням сторін суд зупиняє провадження у справі на час, необхідний їм для примирення або проведення процедур переговорів за допомогою судді чи медіації.

У разі примирення сторін суд постановляє ухвалу про закриття провадження у справі, у якій фіксуються умови примирення. Умови примирення не повинні суперечити закону або порушувати чий-небудь права, свободи або інтереси. (чинна редакція)

У разі невиконання умов примирення однією із сторін суд за клопотанням іншої сторони поновлює провадження у справі.

На мою думку, в основу загальних положень Порядку, на який робиться відсилка в ч. 3 ст. 113 КАС України, може лягти Регламент, розроблений Одеським окружним адміністративним судом та затверджений на загальних зборів суддів (додається).

У зв'язку з внесенням відповідних змін у ст. 113 КАС України, потрібні зміни у ст. 156 КАС, стосовного того, що провадження у справі підлягає зупиненню у разі звернення обох сторін із заявою про надання згоди на проведення переговорів за допомогою судді з метою регулювання спору.

Так, наприклад, в деяких довіреностях представників суб'єктів владних повноважень навіть передбачена заборона органу на примирення, всупереч приписам ст.113 КАС України, що лише підкреслює конфліктну налаштованість сторони. Слід також зазначити, що ч. 2 ст. 136 Кодексу адміністративного судочинства України передбачена можливість сторін примиритися протягом всього часу судового розгляду, проте відсутнє закріплення самого порядку проведення переговорів.

Вважаю за доцільне внести такі зміни до чинного законодавства, щодо можливості застосування медіації у адміністративному судочинстві:

1.Доповнити Кодекс адміністративного судочинства України новою статтею, яка б містила норми стосовно можливості сторін вирішити спір за допомогою медіації чи в порядку досудового врегулювання спору.

2.Доповнити також статтю 157 КАСУ - щодо можливості закриття провадження у зв'язку із вирішенням спору шляхом процедури.

3. Встановити гарантії щодо реального виконання угоди укладеної за результатами процедури.

Детальніше у порівняльній таблиці пропозицій – Додаток 2.

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ

Змін до Кодексу адміністративного судочинства України, у редакції проекту ЗУ «Про медіацію» та напрацювань Одеського окружного адміністративного суду щодо застосування процедури Досудового врегулювання спору за участю судді

Прикінцеві положення

Чинна редакція	Запропонована редакція
Кодекс адміністративного судочинства України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35-36, 37, ст.446)	
<p>Стаття 51. Права та обов'язки сторін</p> <p>1. Крім прав та обов'язків, визначених у статті 49 цього Кодексу, позивач має право в будь-який час до закінчення судового розгляду збільшити або зменшити розмір позовних вимог або відмовитися від адміністративного позову. Позивач має право відмовитися від адміністративного позову у суді апеляційної чи касаційної інстанції до закінчення відповідно апеляційного чи касаційного розгляду. Позивач має право до початку судового розгляду справи по суті змінити предмет або підставу позову шляхом подання письмової заяви.</p> <p>2. Крім прав та обов'язків, визначених у статті 49 цього Кодексу, відповідач має право визнати адміністративний позов повністю або частково, подати заперечення проти адміністративного позову.</p> <p>3. Сторони можуть досягнути примирення на будь-якій стадії адміністративного процесу, що є підставою для закриття провадження в адміністративній справі.</p> <p>4. Суд не приймає відмови позивача від адміністративного позову, визнання</p>	<p>Стаття 51. Права та обов'язки сторін</p> <p>1. Крім прав та обов'язків, визначених у статті 49 цього Кодексу, позивач має право в будь-який час до закінчення судового розгляду збільшити або зменшити розмір позовних вимог або відмовитися від адміністративного позову. Позивач має право відмовитися від адміністративного позову у суді апеляційної чи касаційної інстанції до закінчення відповідно апеляційного чи касаційного розгляду. Позивач має право до початку судового розгляду справи по суті змінити предмет або підставу позову шляхом подання письмової заяви.</p> <p>2. Крім прав та обов'язків, визначених у статті 49 цього Кодексу, відповідач має право визнати адміністративний позов повністю або частково, подати заперечення проти адміністративного позову.</p> <p>3. Сторони можуть досягнути примирення, в тому числі за допомогою медіації чи досудового врегулювання спору за участю судді, на будь-якій стадії адміністративного процесу, що є підставою для закриття провадження в адміністративній справі.</p> <p>4. Суд не приймає відмови позивача від</p>

<p>адміністративного позову відповідачем і не визнає умов примирення сторін, якщо ці дії суперечать закону або порушують чиї-небудь права, свободи чи інтереси.</p>	<p>адміністративного позову, визнання адміністративного позову відповідачем і не визнає умов примирення сторін, якщо ці дії суперечать закону або порушують чиї-небудь права, свободи чи інтереси.</p>
<p>Стаття 65. Свідок</p> <p>1. Як свідок в адміністративній справі може бути викликана судом кожна особа, якій можуть бути відомі обставини, що належить з'ясувати у справі.</p> <p>2. Не можуть бути допитані як свідки:</p> <p>1) недієздатні фізичні особи, а також особи, які перебувають на обліку чи на лікуванні у психіатричному лікувальному закладі та не здатні через свої фізичні або психічні вади правильно сприймати обставини, що мають значення для справи, або давати з цього приводу показання;</p> <p>2) представники в судовому процесі, захисники у кримінальних справах – про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з виконанням функцій представника чи захисника;</p> <p>3) священнослужителі – про відомості, одержані ними на сповіді віруючих;</p> <p>4) професійні судді, народні засідателі та присяжні – про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення судового рішення;</p> <p>5) інші особи, які не можуть бути допитані як свідки згідно із законом чи міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, без їхньої згоди.</p>	<p>Стаття 65. Свідок</p> <p>1. Як свідок в адміністративній справі може бути викликана судом кожна особа, якій можуть бути відомі обставини, що належить з'ясувати у справі.</p> <p>2. Не можуть бути допитані як свідки:</p> <p>1) недієздатні фізичні особи, а також особи, які перебувають на обліку чи на лікуванні у психіатричному лікувальному закладі та не здатні через свої фізичні або психічні вади правильно сприймати обставини, що мають значення для справи, або давати з цього приводу показання;</p> <p>2) представники в судовому процесі, захисники у кримінальних справах – про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з виконанням функцій представника чи захисника;</p> <p>3) священнослужителі – про відомості, одержані ними на сповіді віруючих;</p> <p>4) професійні судді, народні засідателі та присяжні – про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення судового рішення;</p> <p>5) професійні судді, медіатори – щодо обставин, які стали їм відомі у зв'язку з проведенням переговорів з досудового врегулювання спору; виконанням обов'язків медіатора за винятком випадків, встановлених чинним законодавством;</p> <p>6) інші особи, які не можуть бути допитані як свідки згідно із законом чи міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, без їхньої згоди.</p>
<p>Стаття 111. Попереднє судове засідання</p> <p>1. Попереднє судове засідання проводиться з метою з'ясування можливості врегулювання спору до судового розгляду справи або забезпечення всебічного та об'єктивного вирішення справи протягом розумного строку.</p> <p>2. Попереднє судове засідання проводиться суддею, який здійснює підготовку справи до судового розгляду, за участю сторін та інших осіб, які беруть участь у справі.</p> <p>3. Для врегулювання спору суд з'ясовує, чи не відмовляється позивач від адміністративного позову, чи не визнає відповідач адміністративний позов, і роз'яснює сторонам можливості щодо примирення.</p> <p>4. Якщо спір не врегульовано у порядку, визначеному частиною третьою цієї статті, суд:</p> <p>1) уточнює позовні вимоги та заперечення відповідача проти адміністративного позову;</p> <p>2) з'ясовує питання про склад осіб, які братимуть участь у справі;</p> <p>3) визначає факти, які необхідно встановити для вирішення спору і які з них визнаються сторонами, а які належить доказувати;</p> <p>4) з'ясовує, якими доказами сторони можуть обґрунтувати свої доводи чи заперечення, та</p>	<p>Стаття 111. Попереднє судове засідання</p> <p>1. Попереднє судове засідання проводиться з метою з'ясування можливості врегулювання спору до судового розгляду справи або забезпечення всебічного та об'єктивного вирішення справи протягом розумного строку.</p> <p>2. Попереднє судове засідання проводиться суддею, який здійснює підготовку справи до судового розгляду, за участю сторін та інших осіб, які беруть участь у справі.</p> <p>3. Для врегулювання спору суд з'ясовує, чи не відмовляється позивач від адміністративного позову, чи не визнає відповідач адміністративний позов, і роз'яснює сторонам можливості щодо примирення, проведення медіації, процедури досудового врегулювання спору за участю судді та їх наслідки.</p> <p>4. Якщо спір не врегульовано у порядку, визначеному частиною третьою цієї статті, суд:</p> <p>1) уточнює позовні вимоги та заперечення відповідача проти адміністративного позову;</p> <p>2) з'ясовує питання про склад осіб, які братимуть участь у справі;</p> <p>3) визначає факти, які необхідно встановити для вирішення спору і які з них визнаються сторонами, а які належить доказувати;</p> <p>4) з'ясовує, якими доказами сторони можуть</p>

<p>встановлює строки для їх надання; 5) вчиняє інші дії, необхідні для підготовки справи до судового розгляду.</p> <p>5. За заявою однієї зі сторін про неможливість прибуття до суду попереднє судове засідання може бути відкладено, якщо причини неприбуття будуть визнані судом поважними.</p>	<p>обґрунтовувати свої доводи чи заперечення, та встановлює строки для їх надання; 5) вчиняє інші дії, необхідні для підготовки справи до судового розгляду.</p> <p>5. За заявою однієї зі сторін про неможливість прибуття до суду попереднє судове засідання може бути відкладено, якщо причини неприбуття будуть визнані судом поважними.</p>
<p>Стаття 113. Примирення сторін під час підготовчого провадження</p> <p>1. Сторони можуть повністю або частково врегулювати спір на основі взаємних поступок. Примирення сторін може стосуватися лише прав та обов'язків сторін і предмета адміністративного позову.</p> <p>2. За клопотанням сторін суд зупиняє провадження у справі на час, необхідний їм для примирення.</p> <p>3. У разі примирення сторін суд постановляє ухвалу про закриття провадження у справі, у якій фіксуються умови примирення. Умови примирення не повинні суперечити закону або порушувати чий-небудь права, свободи або інтереси.</p> <p>4. У разі невиконання умов примирення однією із сторін суд за клопотанням іншої сторони поновлює провадження у справі.</p>	<p>Стаття 113 Примирення сторін під час підготовчого провадження</p> <p>1. Сторони можуть повністю або частково врегулювати спір на основі взаємних поступок. Примирення сторін може стосуватися лише прав та обов'язків сторін і предмета адміністративного позову.</p> <p>2. Сторони можуть повністю або частково врегулювати спір шляхом проведення переговорів за допомогою судді чи медіації. Порядок проведення переговорів за допомогою судді визначається відповідним Положенням, що затверджується Радою суддів України (як варіант).</p> <p>3. За клопотанням сторін суд зупиняє провадження у справі на час, необхідний їм для примирення або проведення процедур переговорів за допомогою судді чи медіації.</p> <p>4. У разі примирення сторін суд постановляє ухвалу про закриття провадження у справі, у якій фіксуються умови примирення. Умови примирення не повинні суперечити закону або порушувати чий-небудь права, свободи або інтереси.</p> <p>5. У разі невиконання умов примирення однією із сторін суд за клопотанням іншої сторони поновлює провадження у справі.</p>
<p>Стаття 156. Зупинення та поновлення провадження у справі</p> <p>1. Суд зупиняє провадження у справі в разі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) смерті або оголошення в установленому законом порядку померлою особи, яка була стороною у справі, якщо спірні правовідносини допускають правонаступництво, а також ліквідації органу, злиття, приєднання, поділу, перетворення юридичної особи, які були стороною у справі, - до встановлення правонаступника; 2) необхідності призначення або заміни законного представника сторони чи третьої особи - до вступу у справу законного представника; 3) неможливості розгляду цієї справи до вирішення іншої справи, що розглядається в порядку конституційного, адміністративного, цивільного, господарського чи кримінального судочинства, - до набрання законної сили судовим рішенням в іншій справі; 4) звернення обох сторін з клопотанням про надання їм часу для примирення - до закінчення строку, про який сторони заявили у клопотанні; 5) звернення із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави - до надходження відповіді на доручення. <p>2. Суд має право зупинити провадження у справі в разі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) захворювання особи, яка бере участь у справі, 	<p>Стаття 156. Зупинення та поновлення провадження у справі</p> <p>1. Суд зупиняє провадження у справі в разі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) смерті або оголошення в установленому законом порядку померлою особи, яка була стороною у справі, якщо спірні правовідносини допускають правонаступництво, а також ліквідації органу, злиття, приєднання, поділу, перетворення юридичної особи, які були стороною у справі, - до встановлення правонаступника; 2) необхідності призначення або заміни законного представника сторони чи третьої особи - до вступу у справу законного представника; 3) неможливості розгляду цієї справи до вирішення іншої справи, що розглядається в порядку конституційного, адміністративного, цивільного, господарського чи кримінального судочинства, - до набрання законної сили судовим рішенням в іншій справі; 4) звернення обох сторін з клопотанням про надання їм часу для примирення - до закінчення строку, про який сторони заявили у клопотанні; 5) звернення із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави - до надходження відповіді на доручення. 6) звернення обох сторін із заявою про надання згоди на проведення переговорів за допомогою судді з метою врегулювання спору або про участь у

<p>підтвердженого медичною довідкою, що перешкоджає прибуттю до суду, якщо її особиста участь буде визнана судом обов'язковою, - до її одужання;</p> <p>2) знаходження особи, яка бере участь у справі, у відрядженні, якщо її особиста участь буде визнана судом обов'язковою, - до повернення з відрядження;</p> <p>3) призначення судом експертизи - до одержання її результатів;</p> <p>4) наявності інших причин за обґрунтованим клопотанням сторони або третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору, - до терміну, встановленого судом.</p> <p>3. Суд не зупиняє провадження у справі у випадках, встановлених пунктами 1, 2 частини другої цієї статті, якщо відсутня сторона чи третя особа веде справу через свого представника.</p> <p>4. Про зупинення провадження у справі суд постановляє ухвалу. Ухвала суду про зупинення провадження у справі може бути оскаржена.</p> <p>5. Провадження у справі поновлюється за клопотанням осіб, які беруть участь у справі, або за ініціативою суду, якщо відпадуть обставини, які були підставою для зупинення провадження. Про поновлення провадження у справі суд постановляє ухвалу. З дня поновлення провадження у справі перебіг процесуальних строків продовжується. Провадження у справі продовжується зі стадії, на якій воно було зупинено.</p>	<p>медіації.</p> <p>2. Суд має право зупинити провадження у справі в разі:</p> <p>1) захворювання особи, яка бере участь у справі, підтвердженого медичною довідкою, що перешкоджає прибуттю до суду, якщо її особиста участь буде визнана судом обов'язковою, - до її одужання;</p> <p>2) знаходження особи, яка бере участь у справі, у відрядженні, якщо її особиста участь буде визнана судом обов'язковою, - до повернення з відрядження;</p> <p>3) призначення судом експертизи - до одержання її результатів;</p> <p>4) наявності інших причин за обґрунтованим клопотанням сторони або третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору, - до терміну, встановленого судом.</p> <p>3. Суд не зупиняє провадження у справі у випадках, встановлених пунктами 1, 2 частини другої цієї статті, якщо відсутня сторона чи третя особа веде справу через свого представника.</p> <p>4. Про зупинення провадження у справі суд постановляє ухвалу. Ухвала суду про зупинення провадження у справі може бути оскаржена.</p> <p>5. Провадження у справі поновлюється за клопотанням осіб, які беруть участь у справі, або за ініціативою суду, якщо відпадуть обставини, які були підставою для зупинення провадження. Про поновлення провадження у справі суд постановляє ухвалу. З дня поновлення провадження у справі перебіг процесуальних строків продовжується. Провадження у справі продовжується зі стадії, на якій воно було зупинено.</p>
<p>Стаття 157. Закриття провадження у справі</p> <p>1. Суд закриває провадження у справі:</p> <p>1) якщо справу не належить розглядати в порядку адміністративного судочинства;</p> <p>2) якщо позивач відмовився від адміністративного позову і відмову прийнято судом;</p> <p>3) якщо сторони досягли примирення;</p> <p>4) якщо є такі, що набрали законної сили, постанова чи ухвала суду з того самого спору і між тими самими сторонами;</p> <p>5) у разі смерті або оголошення в установленому законом порядку померлою особи, яка була стороною у справі, якщо спірні правовідносини не допускають правонаступництва, або ліквідації підприємства, установи, організації, які були стороною у справі.</p> <p>2. Якщо провадження у справі закривається з підстави, встановленої пунктом 1 частини першої цієї статті, суд повинен роз'яснити позивачеві, до юрисдикції якого суду віднесено розгляд таких справ.</p> <p>3. Про закриття провадження у справі суд постановляє ухвалу. Ухвала суду про закриття провадження у справі може бути оскаржена. Повторне звернення з тією самою позовною заявою не допускається.</p>	<p>Стаття 157. Закриття провадження у справі</p> <p>1. Суд закриває провадження у справі:</p> <p>1) якщо справу не належить розглядати в порядку адміністративного судочинства;</p> <p>2) якщо позивач відмовився від адміністративного позову і відмову прийнято судом;</p> <p>3) якщо сторони досягли примирення;</p> <p>4) якщо є такі, що набрали законної сили, постанова чи ухвала суду з того самого спору і між тими самими сторонами;</p> <p>5) у разі врегулювання спору через процедури медіації чи досудового врегулювання спору за участю судді, що підтверджується відповідною угодою між сторонами.</p> <p>6) у разі смерті або оголошення в установленому законом порядку померлою особи, яка була стороною у справі, якщо спірні правовідносини не допускають правонаступництва, або ліквідації підприємства, установи, організації, які були стороною у справі.</p> <p>2. Якщо провадження у справі закривається з підстави, встановленої пунктом 1 частини першої цієї статті, суд повинен роз'яснити позивачеві, до юрисдикції якого суду віднесено розгляд таких справ.</p> <p>3. Про закриття провадження у справі суд постановляє ухвалу. Ухвала суду про закриття провадження у справі може бути оскаржена. Повторне звернення з тією самою позовною заявою не допускається.</p>

РЕГЛАМЕНТ

порядку проведення переговорів з досудового врегулювання спору за допомогою судді, права та обов'язки учасників переговорів, угода сторін, їх представників

1. Загальні положення

Цей Регламент визначає правові і організаційні засади, основні принципи, порядок та умови проведення переговорів з досудового врегулювання спору за допомогою судді, повноваження судді, права та обов'язки учасників переговорів під час здійснення переговорів.

2. Визначення термінів

2.1. Переговори з досудового врегулювання спору за допомогою судді – є конфіденційним процесом, метою яких є виключно спроба вирішити спір (весь або його окрему частину) між сторонами у досудовому порядку з економією часу та коштів як сторін, так і держави.

2.2. Суддя, що має право здійснювати досудове врегулювання спору – це професійний суддя Одеського окружного адміністративного суду, що входить до складу відповідної спеціалізації.

2.3. Справа передана судді для проведення переговорів з досудового врегулювання спору – адміністративний позов (спір), за яким відкрито провадження по справі в Одеському окружному адміністративному суді, сторони якого подали заяву про проведення переговорів з досудового врегулювання спору за допомогою судді.

2.4. Учасники переговорів – сторони (позивач та відповідач) по справі, їх представники, які наділені правом вирішення справи мирним шляхом.

2.5. Інші учасники переговорів – перекладач та спеціаліст, у разі їх необхідної участі.

2.6. Позитивний результат проведення переговорів – це вирішення спору між сторонами найбільш прийнятним шляхом для сторін (укладення мирової угоди, підписання договору, відмови від позову, визнання позовних вимог, винесення судового рішення по справі, з яким згодні сторони тощо).

3. Основні принципи досудового врегулювання спору.

Переговори з досудового врегулювання спору за допомогою судді здійснюється за принципами:

- 3.1. конфіденційності;
- 3.2. верховенства права;
- 3.3. законності;
- 3.4. рівності учасників переговорів;
- 3.5. добровільності учасників переговорів.

3. Порядок проведення переговорів з досудового врегулювання спору за допомогою судді.

3.1. Для проведення переговорів з досудового врегулювання спору за допомогою судді сторони по справі повинні подати на адресу Одеського окружного

адміністративного суду спільну (або кожний окремо) заяву про проведення таких переговорів.

В цій заяві сторона або сторони по справі зазначають не менше трьох суддів, що мають право здійснювати досудове врегулювання спору, за допомогою яких сторони (сторона) бажали б провести переговори. Якщо справа знаходиться в провадженні судді, що має право здійснювати досудове врегулювання спору та сторони не заперечують щодо проведення переговорів саме з цим суддею, то вони мають право зазначити в заяві лише цього суддю.

Якщо одна сторона подала таку заяву, то суд повідомляє про це іншу сторону та пропонує також подати аналогічну заяву. Переговори можуть бути проведені лише за заявами обох сторін. Ніхто не може примусити сторону до проведення таких переговорів.

Заява про проведення переговорів може бути подана сторонами (стороною) на будь-якій стадії судового процесу до закінчення з'ясуванням судом всіх обставин справи, перевірки їх доказами та переходу до судових дебатів.

3.2. Голова Одеського окружного адміністративного суду розглянувши заяви (або спільну заяву), призначає одного із трьох вказаних в цій заяві суддів для проведення переговорів з означеними сторонами та передає заяву призначеному судді. Якщо в заяві зазначений один суддя, в провадженні якої знаходиться справа, голова Одеського окружного адміністративного суду передає заяву цьому судді.

3.3. На час проведення переговорів, з застосуванням порядку визначеному ч.4 статті 156 КАС України провадження по справі зупиняється.

3.4. Призначений суддя погоджує зі сторонами дату та час проведення переговорів, повідомляє про право надати відповідний перелік доказів, письмових обґрунтувань своїх позицій. Суддя враховує думку учасників переговорів щодо визначення дати та часу проведення переговорів з урахуванням розумності строку проведення таких переговорів.

3.5. Переговори відбуваються виключно за згодою сторін, у приміщенні Одеського окружного адміністративного суду в призначений день та час.

3.6. Переговори ведуться в закритому приміщенні, не підлягають гласності, не проводиться жоден звукозапис та відеозапис як технічними засобами суду, так і учасників переговорів, також не ведеться протокол. Будь-яка інформація, отримана під час проведення переговорів, не може бути використана у подальшому.

3.7. Переговори ведуться мовою, найбільш прийнятною для учасників переговорів (українською чи російською мовами). Також, якщо учасники переговорів не володіють цими мовами, то вони мають право користуватися допомогою перекладача.

3.8. Перед початком проведення переговорів суддя роз'яснює сторонам (учасникам переговорів) їх права та обов'язки, правові наслідки досягнення мирової угоди та безрезультатних переговорів, роз'яснює роль судді у проведенні цих переговорів. Якщо учасникам переговорів зрозумілі їх права, обов'язки та порядок проведення переговорів, суддя надає їм для підписання розписку та угоду (додаток № 1, №2). Угода та розписка також підписуються суддею, який веде переговори. Після цього суддя надає можливість висловити свої позиції та доводи по суті спору кожній стороні.

3.9. Після виступу учасників суддя продовжує ведення переговорів в порядку, який на думку судді, є найбільш прийнятний для досягнення домовленості між сторонами.

3.10. У разі досягнення позитивного результату проведення переговорів, сторони домовляються яким шляхом будуть оформлені результати узгодженого вирішення спору, про що укладається відповідна (усна чи письмова) угода.

3.11. Якщо переговори будуть безрезультатними, то матеріали досудового врегулювання спору, надані учасниками переговорів (перелік доказів, докази, письмові пояснення тощо), повертаються учасникам переговорів, а інші документи (угода, розписка та інше) знищуються судом. Жодний із цих документів не має правової сили. В такому випадку провадження по справі поновлюється, та справа розглядається у судовому порядку, встановленому КАС України.

3.12. У разі невиконання умов домовленості, досягнутих за позитивними результатами переговорів, кожна із сторін має право звернутися до суду за захистом порушених прав в загальному порядку.

4. Умови проведення переговорів з досудового врегулювання спору за допомогою судді.

4.1. Сторони самостійно розв'язують спір на взаємних поступках.

4.2. Роль судді полягає у допомозі сторонам врегулювати спір, шляхом надання сторонам можливості дізнатися про думку судді з приводу ситуації (спору), що виникла між сторонами, про факти та законодавство, що стосується предмету спору, судову практику, в мірі, в якій це дозволяє матеріал, доступний судді у переговорах, розглянути варіанти розв'язання спору, які не обов'язково будуть можливими під час судового розгляду справи.

4.3. Всі учасники переговорів та суддя є рівними.

4.4. У разі невзяття участі сторони у переговорах, її представники повинні бути наділені повноваженнями з примирення з визначенням кола та меж таких повноважень.

4.5. Взяття участі у переговорах з досудового врегулювання спору не зменшує та/або не обмежує права особи щодо захисту своїх порушених прав у судовому порядку.

5. Права та обов'язки учасників переговорів

5.1. Кожний з учасників переговорів у будь-який час має право відмовитись від проведення таких переговорів та продовжити розгляд справи у судовому порядку, встановленому КАС України.

5.2. Під час проведення переговорів учасники переговорів мають право:

- подавати усні та письмові пояснення, свої доводи та заперечення;
- подавати докази, перелік доказів, називати докази, які у них є;
- висловлювати свою думку з питань, які виникають під час переговорів;
- ставити один одному питання;
- на проведення приватних нарад з суддею та своїм представником;
- на надання їм часу в межах розумного строку для обдумування позиції, прийняття відповідного рішення, або надання відповідних доказів та інформації;
- на залучення до участі в переговорах спеціаліста;
- на запрошення перекладача;
- відмовитись від участі в переговорах на будь-якій стадії переговорів;
- інші права, необхідні для вирішення справи шляхом досудового врегулювання спору, що не порушують інтереси, свободи та права іншої сторони.

5.3. Під час проведення переговорів учасники переговорів зобов'язані:

- дотримуватись конфіденційності, не розголошувати отриману інформацію в процесі переговорів в судовому процесі по цій справі, або в інших справах, процесах та процедурах;

- добросовісно користуватись наданими правами учасника переговорів;
- з повагою та розумінням ставитись до іншої сторони переговорів та судді.

6. Права та обов'язки судді, який допомагає вести переговори

6.1. Суддя може відмовитись від проведення цих переговорів, якщо бачить, що відсутня перспектива вирішення спору шляхом переговорів.

6.2. Під час проведення переговорів суддя має право:

- висловлювати свою думку з пояснень та доказів, наданих, та/або перелічених учасниками переговорів;

- ставити питання учасникам переговорів;

- керувати проведенням переговорів;

- зупиняти виступ учасників переговорів, якщо це необхідно для досягнення результативності переговорів;

- інші права, необхідні для проведення результативних переговорів з метою досягнення домовленості сторін у спорі.

6.3. Під час проведення переговорів суддя зобов'язаний:

- не розголошувати отриману інформацію, дотримуватись конфіденційності, не спілкуватися з суддею, який веде цю справу;

- передавати отриману інформацію від однієї сторони іншій лише за її згодою.

Додаток № 1

Розписки сторін та їх представників, та судді.

1. «Ми, що нижче підписалися, сторони та її представники погоджуємося на проведення переговорів щодо досудового врегулювання спору за допомогою судді. Порядок та умови проведення, права та обов'язки учасників переговорів, та судді роз'яснені, зрозумілі, додаткового роз'яснення не потребують».

2. «Суддя погоджується виконувати функцію судді в процесі переговорів з досудового врегулювання спору».

Додаток № 2

Угода сторін, їх представників та судді.

1.2. Сторони та їх представники визнають та погоджуються, що процес переговорів з врегулювання спору є спробою розв'язати спір за допомогою судді, тому вся інформація, документи та відомості, якими сторони обмінюватимуться в процесі переговорів, а також вся кореспонденція між кожною із сторін та суддею буде мати неупереджений характер та становитиме невід'ємну складову конфіденційного процесу переговорів з врегулювання спору.

1.3. Жодна сторона та її представники не намагатиметься використовувати будь-яку кореспонденцію, інформацію, документи та інші докази, які мали місце в процесі переговорів, в якості фактичних доказів в рамках цієї справи або іншої судової справи, в інших публічно-правових та приватно-правових процедурах.

1.4. Результати роботи судді та матеріали судді, а також кореспонденція, що мала місце в процесі переговорів, мають конфіденційний характер.

1.5. Жодна сторона та її представники не намагатиметься викликати суддю в якості свідка в рамках цієї справи чи будь-яких інших справ та процесуальних дій, пов'язаних зі спором, що був предметом переговорів з досудового врегулювання спору. Суддя не буде виступати в якості сторони та іншого учасника процесу у будь-яких справах, процесуальних діях, пов'язаних з предметом переговорів з досудового врегулювання спору.

1.6. Сторони та їх представники визнають та погоджуються, що Суддя не є юридичним радником тієї чи іншої сторони процесу, а діє виключно в якості судді Одеського окружного адміністративного суду відповідно до Регламенту, який регулює порядок та умови проведення переговорів з досудового врегулювання спору.

1.7. Сторони та їх представники підтверджують та погоджуються, що вони беруть участь у процесі переговорів з досудового врегулювання спору виключно на добровільних засадах.

1.8. Сторони та їх представники погоджуються щодо того, що суддя матиме доступ до матеріалів справи, наявних документів у справі, а також може запросити додаткові документи з метою зрозуміння теоретично-правової засади розгляду предмету спору та фактичних обставин по справі.

ПІДПИСИ УЧАСНИКІВ ПЕРЕГОВОРІВ

ПІДПИС СУДДІ

(ВИТЯГ)

[...]

Стаття 21. Недопустимість повторної участі судді в розгляді справи

[...]

2. Суддя, який брав участь у врегулюванні спору у справі за участі судді, не може брати участі в розгляді цієї справи по суті або перегляді будь-якого ухваленого в ній судового рішення, крім випадків, коли проведення врегулювання спору за участі судді було ініційовано суддею, але до закінчення встановленого судом в ухвалі про відкриття провадження у справі строку сторона заперечила проти його проведення.

[...]

Стаття 27-1. Неприпустимість зловживання процесуальними правами

[...]

2. В залежності від конкретних обставин справи суд може визнати зловживанням процесуальними правами дії, які суперечать завданню цивільного судочинства, зокрема:

[...]

5) укладення мирової угоди, спрямованої на шкоду правам третіх осіб, умисне неповідомлення про осіб, які мають бути залучені до участі у справі, тощо.

[...]

Стаття 31. Процесуальні права та обов'язки сторін

[...]

7. Сторони можуть укласти мирову угоду на будь-якій стадії судового процесу.

[...]

Стаття 88. Розподіл судових витрат між сторонами

При вирішенні питання про розподіл судових витрат суд враховує:

[...]

4) дії сторони щодо досудового вирішення спору та щодо врегулювання спору мирним шляхом під час розгляду справи, стадію розгляду справи на якій такі дії вчинялись.

Стаття 89. Розподіл витрат у разі відмови від позову, визнання позову відповідачем або укладення мирової угоди

1. У разі укладення мирової угоди до прийняття рішення у справі судом першої інстанції, відмови позивача від позову, визнання позову відповідачем до початку розгляду справи по суті суд у відповідній ухвалі чи рішенні у порядку, встановленому законом, **вирішує питання про повернення позивачу з державного бюджету 50 відсотків судового збору**, сплаченого при поданні позову.

[...]

Стаття 129. Завдання і строк проведення підготовчого засідання

1. Якщо інше не встановлено цим Кодексом, для виконання завдання підготовчого провадження, **забезпечення можливості примирення сторін**, визначення порядку розгляду справи в кожній судовій справі, яка розглядається в порядку позовного провадження, проводиться підготовче засідання.

[...]

Глава 7. ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРУ ЗА УЧАСТІ СУДДІ

Стаття 156. Підстави проведення врегулювання спору за участі судді

1. Врегулювання спору за участі судді **проводиться**:

1) у справах, що виникають **із сімейних правовідносин** та спорів щодо спадкування, незалежно від наявності відповідних заяв сторін;

¹⁵ Проект, що готується Радою з питань судової реформи, доступний для громадського обговорення http://jrc.org.ua/steps/step/procesual%27ne_zakonodavstvo

2) якщо до закінчення підготовчого засідання у справі сторони **подали до суду спільну заяву** про проведення врегулювання спору за участі судді;

3) **за ініціативою суду за відсутності заперечень** сторін.

2. Проведення врегулювання спору за участі судді не допускається у разі, якщо у справу вступила третя особа, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору.

Стаття 156-1. Порядок призначення врегулювання спору за участі судді

1. У випадках, передбачених пунктом 1 статті 156 цього Кодексу, після відкриття провадження у справі постановляється ухвала про врегулювання спору за участі судді.

2. У випадку, передбаченому пунктом 2 статті 156 цього Кодексу, **суд постановляє ухвалу про проведення врегулювання спору та одночасно вирішує питання про зупинення провадження у справі.**

3. У випадку недосягнення сторонами мирного врегулювання спору за наслідками проведення врегулювання спору повторне проведення врегулювання спору за участі судді не допускається.

Стаття 156-2. Порядок проведення врегулювання спору за участі судді

1. Проведення врегулювання спору за участі судді здійснюється у формі спільних та/або закритих нарад. Сторони мають право брати участь в таких нарадах у режимі відеоконференції в порядку, визначеному цим Кодексом.

Спільні наради проводяться за участі всіх сторін, їх представників та судді.

Закриті наради проводяться за ініціативою судді з кожною із сторін окремо.

2. Суддя спрямовує проведення врегулювання спору за участі судді для досягнення сторонами врегулювання спору. З урахуванням конкретних обставин проведення наради суддя може оголосити перерву в межах строку проведення врегулювання.

На початку проведення першої спільної наради з врегулювання спору суддя роз'яснює сторонам мету, порядок проведення врегулювання спору за участі судді, права та обов'язки сторін

4. Під час проведення спільних нарад суддя з'ясовує підстави та предмет позову, підстави заперечень, **роз'яснює сторонам предмет доказування по категорії спору, який розглядається, пропонує сторонам надати пропозиції щодо шляхів мирного врегулювання спору та здійснює інші дії, направлені на мирне врегулювання сторонами спору. Суддя може запропонувати сторонам можливий шлях мирного врегулювання спору.**

5. Під час закритих нарад **суддя має право звертати увагу сторони на судову практику у аналогічних спорах, пропонувати стороні та/або її представнику можливі шляхи мирного врегулювання спору.**

6. Під час проведення врегулювання спору **суддя не має права надавати сторонам поради юридичного характеру, надавати оцінку доказів в справі.**

7. Інформація, отримана будь-якою із сторін, а також суддею під час проведення врегулювання спору, є **конфіденційною. Під час проведення врегулювання спору за участі судді протокол наради не ведеться та не здійснюється фіксування технічними засобами.**

8. За необхідності до участі в нарадах залучається перекладач. Перекладач попереджається про конфіденційний характер інформації, отриманої під час проведення врегулювання спору за участі судді.

9. Під час врегулювання спору за участі судді забороняється використовувати портативні, аудіотехнічні пристрої, а також здійснювати фото- і кінозйомку, відео-, звукозапис.

Стаття 156-3. Припинення врегулювання спору за участі судді

1. Врегулювання спору за участі судді припиняється:

1) у разі подання стороною заяви про припинення врегулювання спору за участі судді;

2) у разі закінчення строку врегулювання спору за участі судді;

3) за ініціативою судді у разі її затягування будь-якою із сторін;

4) у разі укладення сторонами мирової угоди та звернення до суду із заявою про її затвердження або звернення позивача до суду із заявою про залишення позовної заяви без розгляду, або в разі відмови позивача від позову чи визнання позову відповідачем.

2. Про припинення врегулювання спору за участі судді постановляється ухвала, яка оскарженню не підлягає. Одночасно суддя вирішує питання про поновлення провадження у справі.

3. Про припинення врегулювання спору за участі судді з підстав, передбачених пунктом першим частини першої цієї статті, суддя постановляє ухвалу не пізніше наступного робочого дня після надходження відповідної заяви сторони.

4. У разі припинення врегулювання спору за участі судді з підстав, передбачених пунктами 1-3 частини першої цієї статті, справа передається на розгляд іншому судді, визначеному в порядку, встановленому статтею 11-1 цього Кодексу.

Стаття 156-4. Строк проведення врегулювання спору за участі судді

1. Врегулювання спору за участі судді проводиться **протягом розумного строку, але не більше тридцяти днів з дня постановлення ухвали про його проведення.**

2. Строк проведення врегулювання спору за участі судді подовженню не підлягає.

[...]

Стаття 158. Судове засідання

[...]

5. Під час розгляду справи по суті **суд сприяє примиренню** сторін.

[...]

Стаття 175. Мирова угода сторін

1. Мирова угода укладається сторонами з метою врегулювання спору на основі взаємних поступок і має стосуватися лише прав та обов'язків сторін. **У мировій угоді сторони можуть вийти за межі предмета спору за умови, що мирова угода не порушує прав чи охоронюваних законом інтересів третіх осіб.**

[...]

Стаття 203. Строки, на які зупиняється провадження у справі

1. Провадження у справі зупиняється у випадках, встановлених:

[...]

4) пунктом 5 частини першої статті 201 цього Кодексу - **до закінчення строку для примирення, визначеного судом;**

ПРОЕКТ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ¹⁶

(ВИТЯГ)

[...]

Стаття 34. Недопустимість повторної участі судді у розгляді справи

[...]

2. Суддя, який брав участь у врегулюванні спору у справі за участі судді, не може брати участі в розгляді цієї справи по суті або перегляді будь-якого ухваленого в ній судового рішення.

[...]

Стаття 44. Процесуальні права та обов'язки сторін

... 7. Сторони можуть укласти мирову угоду на будь-якій стадії судового процесу.

[...]

Стаття 126. Розподіл судових витрат

[...]

7. При вирішенні питання про розподіл судових витрат суд враховує:

[...]

4) дії сторони щодо досудового вирішення спору та щодо врегулювання спору мирним шляхом під час розгляду справи, стадію розгляду справи на якій такі дії вчинялись.

[...]

Стаття 127. Розподіл витрат у разі відмови від позову, визнання позову відповідачем або укладення мирової угоди

1. **У разі укладення мирової угоди** до прийняття рішення у справі судом першої інстанції, відмови позивача від позову, визнання позову відповідачем до початку розгляду справи по суті господарський суд у відповідній ухвалі чи рішенні у порядку, встановленому законом, **вирішує питання про повернення позивачу з державного бюджету 50 відсотків судового збору**, сплаченого при поданні позову.

2. **У разі укладення мирової угоди**, відмови від позову на стадії перегляду рішення в апеляційному чи касаційному порядку, на стадії перегляду рішень Верховним Судом України, визнання позову відповідачем на стадії перегляду рішення в апеляційному порядку, господарський суд у відповідній ухвалі у порядку, встановленому законом, **вирішує питання про повернення скаржнику (заявнику) з державного бюджету 50 відсотків судового збору**, сплаченого ним при подачі відповідної апеляційної чи касаційної скарги або заяви про перегляд судового рішення Верховним Судом України.

[...]

Стаття 178. Завдання і строк проведення підготовчого засідання

1. Якщо інше не встановлено цим Кодексом, для виконання завдання підготовчого провадження, **забезпечення можливості примирення сторін**, визначення порядку розгляду справи в кожній судовій справі, яка розглядається в порядку позовного провадження, проводиться підготовче засідання.

2. Дата підготовчого засідання призначається суддею з урахуванням обставин справи і необхідності вчинення відповідних процесуальних дій. Підготовче засідання має бути розпочате не пізніше ніж через тридцять днів з дня відкриття провадження у справі.

[...]

Глава 4. ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРУ ЗА УЧАСТІ СУДДІ

Стаття 183. Підстави проведення врегулювання спору за участі судді

1. Врегулювання спору за участі судді **проводиться, якщо до закінчення підготовчого засідання у справі сторони подали до суду спільну заяву про проведення врегулювання** спору за участі судді.

2. Проведення врегулювання спору за участі судді **не допускається у спорах** (справах):

1) про відновлення платоспроможності боржника чи визнання його банкрутом;

2) за заявами про затвердження планів санації боржника до відкриття провадження у справі про

¹⁶ Проект, що готується Радою з питань судової реформи, доступний для громадського обговорення http://jrc.org.ua/steps/step/procesual%27ne_zakonodavstvo

банкрутство;

3) у випадку вступу у справу третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмету спору.

Стаття 184. Порядок призначення врегулювання спору за участі судді

1. У випадку, передбаченому статтею 183 цього Кодексу, суд постановляє ухвалу про проведення врегулювання спору за участі судді, якою одночасно зупиняє провадження у справі.

2. У випадку недосягнення сторонами мирного врегулювання спору **за наслідками проведення врегулювання спору повторно проведення врегулювання спору за участі судді не допускається.**

Стаття 185. Порядок проведення врегулювання спору за участі судді

1. Проведення врегулювання спору за участі судді здійснюється у формі спільних та/або закритих нарад. Сторони мають право брати участь в таких нарадах у режимі відеоконференції в порядку, визначеному цим Кодексом.

Спільні наради проводяться за участі всіх сторін, їх представників та судді.

Закриті наради проводяться за ініціативою судді з кожною із сторін окремо.

2. Суддя спрямовує проведення врегулювання спору за участі судді для досягнення сторонами врегулювання спору. З урахуванням конкретних обставин проведення **наради суддя може оголосити перерву в межах строку проведення врегулювання.**

3. На початку проведення першої спільної наради з врегулювання спору суддя роз'яснює сторонам мету, порядок проведення врегулювання спору за участі судді, права та обов'язки сторін.

4. Під час проведення спільних нарад суддя з'ясовує підстави та предмет позову, підстави заперечень, **роз'яснює сторонам предмет доказування по категорії спору, який розглядається, пропонує сторонам надати пропозиції щодо шляхів мирного врегулювання спору та здійснює інші дії, направлені на мирне врегулювання сторонами спору. Суддя може запропонувати сторонам можливий шлях мирного врегулювання спору.**

5. Під час закритих нарад суддя **має право звертати увагу сторони на судову практику у аналогічних спорах, пропонувати стороні можливі шляхи** мирного врегулювання спору.

6. Під час проведення врегулювання спору **суддя не має права надавати сторонам поради юридичного характеру, надавати оцінку доказів в справі.**

7. **Інформація**, отримана будь-якою із сторін, а також суддею під час проведення врегулювання спору, **є конфіденційною. Під час проведення врегулювання спору за участі судді протокол наради не ведеться та не здійснюється фіксування технічними засобами.**

8. За необхідності до участі в нарадах залучається перекладач. Перекладач попереджається про конфіденційний характер інформації, отриманої під час проведення врегулювання спору за участі судді.

9. Під час врегулювання спору за участі судді забороняється використовувати портативні, аудіотехнічні пристрої, а також здійснювати фото- і кінозйомку, відео-, звукозапис.

Стаття 186. Припинення врегулювання спору за участі судді

1. Врегулювання спору за участі судді припиняється:

1) у разі подання стороною заяви про припинення врегулювання спору за участі судді;

2) у разі закінчення строку врегулювання спору за участі судді;

3) за ініціативою судді у разі її затягування врегулювання спору будь-якою із сторін;

4) у разі укладення сторонами мирової угоди та звернення до суду із заявою про її затвердження або звернення позивача до суду із заявою про залишення позовної заяви без розгляду, або в разі відмови позивача від позову чи визнання позову відповідачем.

2. Про припинення врегулювання спору за участі судді постановляється ухвала, яка оскарженню не підлягає. Одночасно суддя вирішує питання про поновлення провадження у справі.

3. Про припинення врегулювання спору за участі судді з підстав, передбачених пунктом першим частини першої цієї статті, суддя постановляє ухвалу не пізніше наступного робочого дня після надходження відповідної заяви сторони.

4. У разі припинення врегулювання спору за участі судді з підстав, передбачених пунктами 1-3 частини першої цієї статті, справа передається на розгляд іншому судді, визначеному в порядку, встановленому статтею 6 цього Кодексу.

Стаття 187. Строк проведення врегулювання спору за участі судді

1. Врегулювання спору за участі судді проводиться протягом **розумного строку, але не більше тридцяти днів з дня постановлення ухвали про його проведення.**

2. Строк проведення врегулювання спору за участі судді подовженню не підлягає.

[...]

Стаття 189. Мирова угода сторін

1. Мирова угода укладається сторонами з метою врегулювання спору на основі взаємних поступок і має стосуватися лише прав та обов'язків сторін. **У мировій угоді сторони можуть вийти за межі предмета спору за умови, що мирова угода не порушує прав чи охоронюваних законом інтересів третіх осіб.**

2. Сторони можуть укласти мирову угоду і повідомити про це суд, зробивши спільну заяву, на будь-якій стадії судового процесу. Якщо мирову угоду або повідомлення про неї викладено в адресованій суду письмовій заяві сторін, ця заява приєднується до матеріалів справи.

3. До ухвалення судового рішення у зв'язку з укладенням сторонами мирової угоди суд роз'яснює сторонам наслідки такого рішення, перевіряє, чи не обмежений представник сторони, який висловив намір вчинити ці дії, у повноваженнях на їх вчинення.

4. Укладена сторонами мирова угода затверджується ухвалою суду, в якій має бути зазначено її умови. Затверджуючи мирову угоду, суд цією ж ухвалою одночасно закриває провадження у справі.

5. Суд постановляє ухвалу про відмову у затвердженні мирової угоди і продовжує судовий розгляд, якщо:

1) умови мирової угоди суперечать закону чи порушують права чи охоронювані законом інтереси інших осіб; або

2) одну із сторін мирової угоди представляє її законний представник, дії якого суперечать інтересам особи, яку він представляє.

[...]

Стаття 193. Судове засідання

[...]

5. Під час розгляду справи по суті суд сприяє примиренню сторін.

6. У судовому засіданні можуть бути оголошені перерви в межах встановлених цим Кодексом строків розгляду справи, тривалість яких визначається відповідно до обставин, що їх викликали.

ПРОЕКТ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО АДВОКАТУРУ ТА АДВОКАТСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ»¹⁷

[...]

Стаття 19. Види адвокатської діяльності

1. Видами адвокатської діяльності є:

[...]

9) надання інформації, консультацій і роз'яснень з питань медіації, забезпечення правового супроводу, участь в організації та проведенні процедури медіації;

¹⁷ http://jrc.org.ua/steps/step/advokatura_ta_bezoplatna_ppravova_dopomoga

**ЗВЕДЕНА ТАБЛИЦЯ РЕЗУЛЬТАТІВ
ПІЛОТНИХ ПРОЕКТІВ З ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАЦІЇ У СУДАХ***

Модель (коротко)	Незалежний медіатор	Суддя-медіатор	Активне примирення суддею
Залучені суди	Волинська обл., 8 місцевих судів (з 19-ти=40%)	4 суди: Біла Церква, Вінниця, Дніпропетровськ, Івано-Франківськ	Одеса, Івано-Франківськ: 2 місцеві та 2 окружні адміністративні суди
Період реалізації проекту	2014-2016	2007-2011	2014-2016
Сфери правовідносин	Поділ майна; спадкові спори; ДТП; адміністративні; відшкодування шкоди;	По ЦПК та КАС	По ЦПК та КАС
Кількість інфосесій/ попередніх зустрічей	47	83 справ відправлено на медіацію	Нема інформації
Кількість медіацій	29	50	Нема інформації
Кількість медіаційних/мирових угод	13	36 успішні, 33 угоди укладено	За півроку кількість мирових зроста з 50-ти до 150-ти
Спосіб оформлення суті угоди	Лягає в основу судового рішення; сторона відмовлялась від позову/визнавала позов;/ залишали позов без розгляду; мирова угода	Лягає в основу судового рішення; сторона відмовлялась від позову/визнавала позов;/ залишали позов без розгляду; мирова угода – процесуальне оформлення здійснював суддя, що розглядає справу по суті	Мирова; визнання позову; зміна позовних вимог - роцесуальне оформлення здійснював суддя, що розглядає справу по суті
Медіатор	Незалежні, навчені в рамках проекту; забезпечення участі здійснювалось за кошти гранту через НУО	Суддя того ж суду, але не той, що розглядає справу; Навчені як медіатори по 3 судді з 4-х судів (60 год., 2 модулі)	Суддя, що розглядає справу; окреме навчання не проводилось, навички інтуїтивно
Роль суду	Інформувати про процедуру та де, знайти медіаторів, роз'яснення відмінності мирової з/без медіації; роз'яснює наслідки різного процесуального оформлення досягнутої угоди	Обов'язкове інформування про медіацію та проект; розпізнавання медіабельних справ; надання місця для проведення медіації; суддя-медіатор проводить медіацію	Обов'язкове інформування про медіацію та проект; Активне примирення (добровільно-примусове) з врахуванням норми права
Порушення строків судового розгляду	Не було	Нема інформації	Погодження з ВКК винятку для учасників пілотного проекту, якщо будуть скарги, але скарг на порушення строків не було
Супутні заходи підтримки	Інфостенди, буклети	Рішення Ради суддів про підтримку проекту; Інфостенди, буклети, підготоване спеціальне приміщення; тиждень медіації	Нема інформації
Лояльність суддів	Присутня завдяки попередній підготовці: 2-год. тренінги з медіації для суддів від Школи суддів	Тренінг з медіації від іноземних суддів-медіаторів (60 год.)	Попередньої підготовки не було, дехто брав участь в закордонних ознайомчих візитах
Сприятливі чинники	Медіатори на місці в регіоні, обізнані адвокати спонукали сторони до медіації	по 5 суддів з 4-х судів брали участь у дводенних тренінгах по розпізнаванню медіабельних справ+30 адвокатів одноденний тренінг по вигодах для адвокатів	Відсутність звукозапису під час процесу примирення; молоді прогресивні судді; медіація без елементу оцінки
Позитив для судді	Позитивні емоції, зниження рівня оскарження рішень, особистий розвиток, зростає довіра до суду	швидкість; позитивні емоції; добровільне виконання рішень	Відсутність скарг; позитивні емоції; добровільне виконання рішень
"вузькі місця" моделі	Після завершення проекту – оплата праці медіаторів	Праця суддів-медіаторів не обліковується і не оплачується	Суддя-примирювач у разі, якщо примирення не відбулось, далі продовжує розглядати справу

* Таблиця заповнена на підставі усно наданих даних від учасників/організаторів проектів.